

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

KATEDRA TĚLESNÉ VÝCHOVY A SPORTU

**Vytvoření přehledu vývoje figurantské práce
ve sportovní kynologii a mondioringu
(bakalářská práce)**

Autor práce: Jan Böhm

Vedoucí práce: PhDr. Renata Malátová, Ph.D.

České Budějovice, 2015

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

UNIVERSITY OF SOUTH BOHEMIA

PEDAGOGICAL FACULTY

DEPARTMENT OF SPORTS STUDIES

**Create an overview of the development decoy's work
in sport kynology and monitoring
(graduation theses)**

Author: Jan Böhm

Supervisor: PhDr. Renata Malátová, Ph.D.

České Budějovice, 2015

Bibliografická identifikace

Název bakalářské práce: Figurantská práce ve sportovní kynologii

Jméno a příjmení autora: Jan Böhm

Studijní obor: Tělesná výchova a sport

Pracoviště: Katedra tělesné výchovy a sportu PF JU

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Renata Malátová, Ph.D.

Rok obhajoby bakalářské práce: 2015

Abstrakt:

Sportovní kynologie je mladý sport, ve kterém jde o spolupráci člověka se zvířetem. Jsou zde posuzovány výkony spojené s ovládním psa. Tento sport má tři základní odvětví. Oddíl A jsou pachové práce, oddíl B poslušnost a oddíl C obrany.

V bakalářské práci se zaměřujeme na oddíl C. Analytická část popisuje jednotlivé kategorie a cviky v nich. Syntetická část vypovídá o roli pomocníka, kterému se říká figurant. Byl tedy vytvořen přehled o figurantské práci v oddíle C z pohledu figuranta.

Klíčová slova:

Figurant, sportovní kynologie, zkušební řády, oddíl C obrany, FCI – Federation cynologi international.

Bibliographical identification

Title of the graduation thesis: Helpers work in sports kynology

Author's first name and surname: Jan Böhm

Field of study: Physical Education and Sport (one – branch study)

Department: Department of Sports studies

Supervisor: PhDr. Renata Malátová, Ph.D.

The year of presentation: 2015

Abstract:

Working Trials is a young sport, which regards cooperation with the human animal. There are assessing the performance associated with control of the dog. This sport has three basic sectors. Section A are scent work, obedience Section B and Section C of Defense. In the thesis, we focus on Section C. The analytical section describes the different categories and exercises in them. Synthetic part is about the role of facilitator, called helper. He then created a summary of helpers work in Section C of view helper.

Keywords:

Figurant, sports kynologie, examination regulations, Section C of Defense, FCI - Federation cynologi international.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě archivovaných Pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

.....

Datum

.....

Jan Böhm

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Renatě Malátové, Ph.D. za cenné rady a odbornou pomoc. Dále děkuji paní Věře Hlaváčkové za poskytnuté materiály ze semináře Mondioringu.

Jméno/podpis

Obsah

Obsah	7
1 Úvod.....	9
2 Metodologie	11
2.1 Cíle	11
2.2 Úkoly	11
2.3 Použité metody práce	11
2.4 Rozbor literatury	12
3 Analytická část práce	13
3.1 Vývoj a historie sportovní kynologie	13
3.1.1 Počátky služební kynologie ve světě	13
3.1.2 Začátek služební kynologie v Čechách.....	14
3.2 Zkušební řády.....	17
3.2.1 MZŘ (mezinárodní zkušební řád).....	17
3.2.2 NZŘ (národní zkušební řád).....	19
3.3 Pravidla figurantské práce při zkouškách a závodech.....	24
3.3.1 Figurant.....	24
3.3.2 Pravidla figurantské práce při zkouškách a závodech.....	24
3.4 Sportovní kynologie.....	28
3.4.1 Úvod do obran.....	28
3.4.2 Figurant.....	29
3.4.3 Metodika obran.....	32
3.4.4 Pomůcky.....	35
3.4.5 Mondiring.....	36
4 Syntetická část práce.....	47
4.1 Figurant a jeho práce s psovody.....	47
4.2. Technika a styly figurantské práce	49
4.3 Výbava figuranta.....	53
4.4 Tréninky figurantů na závodní sezonu.....	54
Možné doplňky stravy v rámci sportovní kynologie.....	57
5 Závěr	59

Referenční seznam literatury.....	60
-----------------------------------	----

1 Úvod

Téma bakalářské práce Vytvoření přehledu vývoje figurantské práce ve sportovní kynologii a monidoringu jsem si vybral, protože je to mladý sport, který není obecně známý. Chtěl bych tímto seznámit veřejnost s prací se psy a lidmi zároveň. Také bych rád dokázal všem, že sportovní kynologie – obrany nejsou nijak nebezpečné pro lidi.

Sportovní kynologie se dělí na tři základní oddíly. Oddíl A – pachové práce, oddíl B – poslušnost a oddíl C – obrany. Moje práce je zaměřená na oddíl C – obrany. Ve sportu, kde využíváme k výkonům zvíře, je zapotřebí člověk, který ho ovládá či vede. Ve sportovní kynologii závodí člověk se psem. Psovod trénuje svého psa a v určité fázi vytrénovanosti předvádí své výkony nejprve na zkouškách, díky kterým může dál závodit podle určitých kategorií na závodech. Soutěže posuzují rozhodčí, kteří ohodnocují předvedené výkony body a známkami. Aby mohl rozhodčí posoudit oddíl C – obrany, musí k tomu mít pomocníka. Říkáme mu figurant. Ten má za úkol předvést psa co nejlépe pro správné posouzení rozhodčím. Každý figurant má svůj specifický styl. Někdo vytváří spíše psychický nátlak a není třeba technicky zdatný, jiný naopak. Styl je způsob vedení boje, útok na psa, emoční projev a rychlost figuranta.

Myslím, že tento sport si zaslouží lepší podmínky pro trénování, lepší podmínky pro závodění a hlavně uznání široké veřejnosti. Mým cílem je vysvětlit nové moderní metody tohoto odvětví.

Se sportovní kynologií jsem začal v roce 2002 na podzim. Tehdy mi bylo 12 let a neměl jsem ponětí, že něco takového vůbec existuje. Hrál jsem v tu dobu fotbal za naše město a do toho jsem chodil na spoustu zájmových kroužků. V podstatě jsem kromě hokeje zkusil jako malý kluk skoro všechny míčové a kolektivní sporty. Až do momentu, kdy jsem poprvé spatřil „Obrany“. K tomuto sportu mě přivedl můj bratranec Luboš, který měl v tuto dobu již svého psa. Jednou jsme se procházeli po městě a potkali policistu, ten nám nabídl ukázkou tohoto sportu u nich na cvičišti. Luboš začal na cvičák docházet a já postupem času také. Byl to budoucí předseda klubu a člověk, který mě přivedl k figurování a dal mi základy.

V roce 2003 jsem se stal členem Kynologického klubu Volary. V roce 2005 jsem získal kvalifikaci figurant 2. třídy v 15 letech. V roce 2007 den před osmnáctými narozeninami jsem získal 1. figurantskou třídu a v roce 2010 ve 20 letech jsem splnil podmínky pro získání licence „Svazový figurant“ pro národní i mezinárodní kynologické akce. Všechny tyto tři třídy jsem získal jako nejmladší účastník a dodnes

mě nikdo nepředběhl. Figuroval jsem jednou výběrový závod na MČR (mistrovství České republiky), třikrát MČR Belgických ovčáků, jednou MČR Všech plemen, dvakrát MČR Boxerů a Rotvajlerů, jednou MS (mistrovství světa) Belgických ovčáků a jednou MS Všech plemen. Jsem nominovaný na MS Belgických ovčáků konané v ČR v r. 2015 v Písku.

Považuji si tohoto sportu z několika důvodů. Vždycky jsem chtěl něco světu dokázat a hledal se v různých sportech. Když jsem chtěl, tvrdě jsem trénoval a za chvíli mi to šlo, ale nikdy jsem nebyl naplněný a spokojený. Až sportovní kynologie a figurování mě naplnilo a dalo pocit, který každý vrcholový sportovec zná. Za pot a krev – uznání a úspěch. Co mě na tomto sportu nejvíce baví, je práce s lidmi a zvířaty zároveň, zdokonalování určitých prvků obran, a to hlavně díky vnímání a zkoumání psích povah, adrenalin a dokázat sám sobě nemožné.

Je to jeden z mála sportů, kde vystupujeme po tvrdém tréninku před rozhodčími jako dvojice a ukazujeme nejen, co umíme my, ale co jsme naučili našeho psiho parťáka. A to se mi na tomto sportu líbí nejvíc - týmová práce.

2 Metodologie

2.1 Cíle

Cílem práce je vytvořit přehled figurantské práce ve sportovní kynologii v oddíle C (oddíle obran).

2.2 Úkoly

Úkoly práce:

- Vypracovat rozbor odborné literatury (domácí, zahraniční autoři) na zadané téma.
- Vytvoření přehledu vývoje figurantské práce ve sportovní kynologii.

2.3 Použité metody práce

V práci byly použity tyto výzkumné metody:

Obsahová analýza:

„Cílem výzkumné metody obsahová analýza v obecném smyslu je popsat a vysvětlit obsahovou strukturu textu. Předmětem obsahové analýzy je fixovaná komunikace, její význam. Na úvod výkladu je důležité poznamenat, že obsahová analýza může mít formu kvantitativní i kvalitativní výzkumné studie“ (1 s. 140).

„Obsahová analýza – termín má dva významy: 1. Výzkumná metoda zaměřená na identifikaci, porovnávání a vyhodnocování obsahových prvků textů i neverbálních komunikátů. V pedagogickém výzkumu se často používá při analýze dokumentů, výpovědí informantů aj. 2. V obecnějším smyslu jakékoli vyhodnocování informací týkajících se určitého tématu, např. poznatků publikovaných k určité problematice“ (2 s. 177).

Obsahová syntéza:

„syntéza (synthesis) – myšlenkové spojování jednotlivých prvků, skutečností nebo vlastností v celek“ (3 s. 588).

2.4 Rozbor literatury

HULÍKOVÁ, D., WINTEROVÁ, I. a KOZÁK, M. *Pomáhali a chránili již před sto lety, aneb historie „čtyřnohých pomocníků“* :

Kniha vypovídá o strastech, které zaznamenala služební kynologie od svého zavedení v Čechách před sto lety. Jednotlivé kapitoly představují články z dobových časopisů a autenticky informují o práci četníků a policistů, kteří se věnovali náročné práci se psy. Vydáním knihy má být také poděkováno zakladateli české služební kynologie Theodoru Rotterovi.

ŠVERÁKOVÁ, L. a HODEK, J. *Mezinárodní zkušební řád*:

Kniha je souborem pravidel a ustanovení při práci se psem z mezinárodního hlediska. Vysvětluje jednotlivé pojmy a přesně definuje zkoušky pro pracovní psy.

HODEK, J., BRYM, J., JÁNSKÝ, L., KARLAS, S., KLEPÁČ, R., NEDVĚD, V., RITTER, F. a VODIČKA, S. *Národní zkušební řád*:

Tato kniha popisuje specifická pravidla pro sportovní výcvik psů v České republice. V jednotlivých oddílech jsou rozebrány pachové práce, cviky poslušnosti a cviky obrany. V informacích o zkouškách se dočteme i o bodovém hodnocení a názorně jsou zpracovány jednotlivé povely pro psa.

MACH, L. *Šťastný pes aneb cvičíme hlavou*:

Autor knihy, kterému Český kynologický svaz propůjčil titul Mistr sportu, v druhém díle stejnojmenné knihy rozebírá poslušnost a obrany dle Národního zkušebního řádu. Svoji knihu vidí jako významnou pomůcku při výcviku psů, a to nejen ve sportovní kynologii. Doporučuje nevyžadovat plnou koncentraci na psovoda, ale věnovat se více pozornosti psa a radosti při provádění jednotlivých cviků.

3 Analytická část práce

3.1 Vývoj a historie sportovní kynologie

Sportovní kynologie vznikla v roce 1991. Vyvinula se z tehdejšího tzv. Svazarmu a ze služební kynologie.

3.1.1 Počátky služební kynologie ve světě

O počátcích služební kynologie ve světě píše v polovině roku 1909 časopis Svět zvířat. Čtenáři se zde mohli dočíst následující informace.

„Policejní psi v Německu

V Německé říši věnují otázce policejních psů náležitou pozornost, jak jsme se již často zmínili. Spolky pro chov policejních psů čítají tisíce členů, kteří horlivě propagují zásadu, aby i na tomto poli člověk zužitkoval náležitého nadání psů, jejich rozvahy a chytrosti. Naše obrázky představují nám právě nejlepšího policejního psa, německého ovčáka, který se výtečně, možno říci nejlépe hodí pro policejní službu. U nás v Rakousku pomalu, ale přece nabývá zájem pro policejní psy lepší půdy. Vídeňským spolkem pro chov policejních psů začal právě být vydáván časopis s cennými příspěvky z kruhů vojenských i policejních odborníků. Zejména propagována tam myšlenka, užít policejních psů jako průvodců četnictva. Policejním psem bude bezpečnostní služba rozhodně zlepšena a jest naděje, že i u nás za nějaký čas uvidíme orgány bezpečnostní provázené inteligentními německými ovčáky (vlčáky)“ (4 s. 2).

V mnohem pozdější době vyšla kniha, která se věnuje strážní službě a zvláště pak požadavkům, které jsou na psa kladeny.

„Předmluva

Dosud jsem marně sháněl literaturu, která vysvětluje výcvik služebních psů užitkových plemen. Výcvik stopování a podřizování je částečně dobře popsán, naproti

tomu ve věci strážní služby se toho už dočtete méně, zvláště pak o požadavcích, které jsou na psa kladeny. Málo se zdá být známo o způsobech výchovy, nebo se nechce prozradit, jak může být pes vycvičen ke strážní službě. Vnésti světlo do temnot je snahou této knihy, kterou jsem napsal především jako pracovní podklad pro školení figurantů. Dlouhodobá práce a teorie vedla k poznatkům popsaným v této knize. Proto bych chtěl na tomto místě poděkovat přátelům z kynologického svazu, z nichž bych chtěl zvláště vyzvednout pány W. Bechtelda, K. Habera, G. Washausena. V dlouhých diskuzích a po neúnavné cvičitelské práci jsme často tříbili velmi rozdílné názory a konečně stanovili zákonitosti práce se psy, které našly v této knize svůj výraz. Ilustrace nejsou mým dílem. Zde chci poděkovat svému příteli R. Münzerovi, který mi pomohl a mému kolegovi J. Van Buerovi, který pořídil fotografie. Nakladatelství P. Perey, od kterého se mi dostalo pomoci a podpory, děkuji za podněty a péči a panu H. Uhdemu za dovětek o speciálních vztazích u loveckých psů“ (5 s. 5).

3.2.1 Začátek služební kynologie v Čechách

Za zakladatele české služební kynologie je považován Theodor Rotter. O počátcích služební kynologie u nás velmi podrobně a pravidelně informuje časopis Svět zvířat a již čtrnáct dní po zmínce činnosti policejních psů v Německu, informuje o událostech v Čechách (4 s. 3).

„První ovčácký pes, zakoupený pro bezpečnostní službu c.k. četnictva v Čechách ze psince „Svět zvířat“ v Praze nad Klamovkou. Ve všech civilizovaných státech Evropy policie i četnictvo dávno již zavedli sobě dobře cvičené psy jako pomahače při obtížné bezpečnostní službě. Tak jako lovec bez svého pomocníka psa jest opuštěným ve vykonávání svého povolání, kdežto lovec s dobře vycvičeným psem jest ve veliké výhodě, podobně jsou i bezpečnostní orgány ve své těžké službě dobrým pomahačem psem ve svých výkonech zdárně podporovány“ (4 s. 3).

Na počátku srpna roku 1909 vychází článek, který informuje o výstavbě účelného psince pro policejní psy a to na dvoře četnických kasáren v Kladně (4 s. 5).

„Psi ve službě bezpečnostní razí si směle cestu ve všech kulturních státech. Zmínili jsme se již také v jednom z předešlých čísel o tom, že rakouské četnictvo dosáhlo konečně povolení k vydržování psů policejních. Přinesli jsme také v č. 241 našeho časopisu obraz četnického závodčího z Kladna se psem policejním, jenž byl zakoupen ze psince „Světa zvířat“. Pan nadporučík Rotter postavil právě na dvoře četnických kasáren v Kladně velice účelný psinec pro policejní psy. Jak se nám z Kladna sděluje, pracuje pan nadporučík na velice důležité knize o výcviku policejních psů. U příležitosti poslední velké pařížské výstavy psů, o které se na jiném místě v dnešním čísle zmiňujeme, byl předveden německý ovčák. V hledišti ho pozoroval sám prezident republiky Fallières“ (4 s. 5).

V září roku 1909 vznikla v Kladně první stanice pro výcvik psů ke službě bezpečnostní. Z dobových materiálů jsme se dozvěděli, že nadporučík Theodor Rotter věnoval svou dovolenou studijním účelům a zúčastnil se kursu pro výcvik služebních psů, určeného pro pruské četnictvo. Nadchl se pro služební kynologii, zakoupil dva psy a poté podal návrh tehdejšímu Ministerstvu zeměbrany, aby byli četnictvu přiděleni psi jak pro službu bezpečnostní, tak i pátrací. Setkal se se značnými překážkami (4 s. 14).

V roce 1910 se podařilo dospět k nařízení Ministerstva zeměbrany, aby byli služební psi prozatím na zkoušku přiděleni pátrací a bezpečnostní službě četníků (4 s. 15).

V roce 1915 byl v Písku zřízen první oficiální psinec c. k. četnictva. Jeho správcem se stal Theodor Rotter v hodnosti majora. Tento psinec každoročně dodával určený minimální počet psů pro četnická velitelství. První směrnice pro užití služebních psů byla vydána až roku 1917, těsně před rozpadem c. k. monarchie (4 s. 17).

Po smrti Ferdinanda zmíněný c. k. Rakousko-Uherský spolek pro policejní psy nahrazuje nestátní organizace Klub pěstitelů policejních a ušlechtilých psů v Praze (4 s. 17).

První prvorepublikoví policejní psi byli soukromým majetkem svých vůdců a do služby směli být bráni až po vykonání odborných zkoušek před komisí a po získání ministerského povolení, jak praví výnos ze dne 11. května 1921. První zkoušky policejních psů četnictva byly vykonány v Praze 27. listopadu roku 1921. Majitelé čistokrevných psů byli vyzváni k zapůjčení psa pro účely bezpečnostní služby, a pokud tak učinili bez výhrad, ministerstvo převzalo výlohy za stravování, ošetřování a pojištění. S výhradami si musel majitel psa hradit výlohy sám (4 s. 20).

Nejdůležitější událostí pro služební kynologii bylo v roce 1922 přijetí zkušebního řádu, určeného k výcviku služebních psů československého četnictva (4 s. 20).

Pro výcvik služebních psů byly pořádány speciální desetidenní kurzy, které probíhaly ve Čtyřech Dvorech u Českých Budějovic. K největším problémům zavádění služebních psů patřily nedostatek finanční podpory, nedostatek času a nedostatečné pomůcky k výcviku, jak se dozvídáme z podrobných článků strážmistra Fabricia v časopise Bratrství (4 s. 21).

Účelem výcviku psů pro bezpečnostní službu bylo, aby vyhovoval požadavkům jak pro obranu, tak i pro stopování. Úkoly psa „strážného“ a psa „stopaře“ jsou však rozdílné. Zaznamenáváme tady rozdílné požadavky pro výcvik psů strážních k poslušnosti, práci na stopě a pro obranu (4 s. 30).

V letech 1922 - 1925 je pravidelně v časopise Bratrství informováno o práci se psem strážním, psem stopařem, čistokrevnosti psů, podmínkách vybírání vůdců policejního psa, pěstitelích policejních psů a výsledcích služebních psů (4 s. 45).

Rokem 1925 byl v Praze zřízen Ústav pro výcvik a chov služebních psů četnictva. Později zde byli také cvičeni psi pro potřeby finanční stráže, orgánů ochrany čs. státních drah a státní policie. Z roku 1925 je doložen první případ použití metody pachové identifikace v případě tuláka a násilného lupiče Bedřicha Krásy (4 s. 51).

Služební kynologie byla stále doménou četnictva až do doby jejich zániku. V roce 1925 byli např. na území Moravy nalezeni pouze dva psi ve službách policie (4 s. 53). Pro českou služební kynologii byl také významný 5. 2. 1938, kdy byla vydána zásluhou Theodora Rottera příručka „Výchova a výcvik psa pro účely služební a sportovní“ výnosem tehdejšího ministerstva vnitra, ministerstva železnic a ministerstva financí. Publikace je k zapůjčení ve Vědecké knihovně v Olomouci (4 s. 56).

Sportovní kynologie se zabývá třemi oddíly. Oddíl A - pachové práce, oddíl B - poslušnost a oddíl C obrany.

3.2 Zkušební řády

3.2.1 MZŘ (mezinárodní zkušební řád)

Již více než dvanáct tisíc let je pes společníkem člověka. Díky domestikaci uzavřel s člověkem úzkou sociální vazbu a v mnohém je na něm závislý. Tím ovšem pro člověka vyvstala i mimořádná zodpovědnost za jeho spokojenost.

Právě při výcviku psa je nejvyšší prioritou jak fyzické tak psychické zdraví. Z tohoto důvodu je nejdůležitějším pravidlem nenásilné zacházení se psem odpovídající jeho druhu v souladu s dodržováním práv zvířat. Samozřejmostí je zajistit psovi dostatek potravy a vody a stejně tak i péči o jeho zdraví, která mimo jiné zahrnuje pravidelná očkování a veterinární prohlídky. Kromě toho je zde závazek poskytnout psovi pravidelný kontakt s člověkem a dostatek zaměstnání k uspokojení jeho potřeby pohybu.

V historii plnil pes jako pomocník člověka nejrůznější úkoly. V moderním světě převzala většinu těchto úkolů technika. Z tohoto důvodu má dnes majitel povinnost umožnit psovi jako náhradu za práci, o kterou pes v důsledku pokroku přišel, dostatek pohybu a zaměstnání, odpovídající jeho dispozicím, ve spojení s intenzivním kontaktem s člověkem. I z tohoto hlediska jsou zařazeny zkouška doprovodného psa, všestranná zkouška pro pracovní psy, zkouška psa stopaře a zkouška vyhledávacího psa. Pes potřebuje zaměstnání odpovídající jeho vlohám a výkonnosti. K tomu patří mimo dostatečného pohybu i intenzivní zaměstnávání činnostmi, které zohledňují nejen učenlivost a potřebu hýbat se, ale stejně tak i ostatní vlohy psa. K tomu jsou vhodné různé druhy psích sportů. Nedostatečné vytížení psi mohou být obtížní a jejich chování může vést ke stížnostem veřejnosti.

Člověk, který cvičí svého psa nebo se s ním věnuje některému sportu, podstupuje sám vzdělání, jehož cílem je nejvyšší možná harmonie mezi člověkem a psem. Cílem

veškerého výcviku je zprostředkování učiva, které je pro dotyčného psa možné.

Harmonická shoda mezi člověkem a jeho psem, nezávisle na tom, kterému psímu sportu se věnují, je základem veškeré činnosti. K celkové souhře může dojít pouze, pokud se člověk co možná nejvíce vcítí do psa a jeho potřeb.

Vyvstává ale i etická povinnost člověka psa řádně vychovat a dostatečně ho vycvičit. Metody, které k tomu používá, musí být v souladu s jistými znalostmi etologie, zvláště pak kynologie. K dosažení výchovného, výcvikového či tréninkového efektu je třeba používat nenásilné a pro psa pozitivní metody. Výcvikové, výchovné či tréninkové pomůcky či způsoby, které neodpovídají jeho druhu, nejsou žádoucí (viz zákon na ochranu zvířat).

Použití psa ve sportu se musí řídit jeho vlohami, výkonností a jeho dispozicemi. Není žádoucí ovlivňovat výkonnost psa prostřednictvím léků či působením metodami, které neodpovídají zákonu na ochranu zvířat. Člověk musí přesně rozpoznat vlohy svého psa. Požadovat po psovi výkony, kterých není schopen, odporuje jakémukoli etickému vědomí. Zodpovědný pejskař se zúčastňuje zkoušek, závodů a výcviku jen se zdravým psem, připraveným podávat požadované výkony (6 s. 3).

V rámci MZŘ se vykonávají tyto zkoušky podle různých úrovní:

IPO 1, IPO 2 a IPO 3.

IPO = International Prufungorden (mezinárodní zkoušky pracovních psů)

IPO 1 - mezinárodní zkoušky pracovního psa prvního stupně.

IPO 2 - mezinárodní zkoušky pracovního psa druhého stupně.

IPO 3 - mezinárodní zkoušky pracovního psa třetího stupně.

3.2.2 NZŘ (národní zkušební řád)

Do NZŘ patří tyto zkoušky:

ZM, ZVV 1, ZVV 2 a ZVV 3

ZM = zkouška minima

ZVV 1 = zkouška všestranného výcviku prvního stupně

ZVV 2 = zkouška všestranného výcviku druhého stupně

ZVV 3 = zkouška všestranného výcviku třetího stupně

Předchozí články v NZŘ se věnují oddílu A cviků pachových prací a oddílu B cviků poslušnosti.

Příklady cviků obran – oddílu C ze zkoušek:

Článek 34. Odhalení pomocníka

1. Pomocník (figurant) je vybaven ochranným rukávem, ochrannými kalhotami, případně i vestou a je vyzbrojen měkkým obuškem.
2. Průzkum terénu. Účelem cviku je, aby pes vyhledal pomocníka nebo pomocníky v určeném terénu.
3. Prostor pro průzkum terénu musí být takový, aby činnost psa byla přesvědčivá. přirozený terén musí obsahovat dostatek úkrytů, na cvičišti (stadionu) musí být vždy rozmístěno 6 zástěn (3+3).
4. Délku a šíři prostoru určuje druh nebo stupeň zkoušky, rovněž jako počet pomocníků.
5. Chování psovoda, jeho postup terénem a usměrňování činnosti psa se má přizpůsobovat účelu cviku. Příliš rychlý nebo pomalý postup, pískání, tleskání apod. je chybou. Při průzkumu terénu je povoleno kromě povelu oslovit psa jménem.
6. Psovod se pohybuje středem prohledávaného prostoru podle pokynů rozhodčího. Poslední povel „revír“ lze vydat, když pes protíná osu postupu k maketě s ukrytým pomocníkem

7. Průzkum terénu má být plánovitý, s postupným vykrýváním prostoru na obě strany. Hloubka postupu psa nemá být delší než asi 20 kroků v přirozeném terénu, na cvičišti je určena rozmístěním zástěn.
8. Činnost psa má být rychlá a přesná. Umělé úkryty (zástěny) má pes těsně obíhat.
9. O umístění pomocníka nebo pomocníků rozhoduje rozhodčí, na cvičišti je tímto úkrytem poslední zástěna.
10. Označení pomocníka. Účelem cviku je, aby pes svým chováním označil psovodovi místo úkrytu pomocníka.
11. Pes má místo úkrytu pomocníka oznámit štěkotem. Jiný způsob je povolen pouze u zkoušky ZM (vystavení či napadnutí znamená ztrátu dílčích bodů).
12. Nalezenou osobu nesmí pes napadat nebo od ní odbíhat. Pomocník nesmí psa v průběhu cviku upozorňovat na místo svého úkrytu, dráždit jej k napadení, vyštěkání nebo setrvání psa na místě, kde je úkryt.
13. Pokud pes pomocníka označil nebo jej vyštěká, musí jej střežit nebo štěkat až do příchodu psovoda.
14. Jakmile pes označí úkryt pomocníka, jde psovod na pokyn rozhodčího k místu úkrytu pomocníka.
15. Odvolání psa od pomocníka po vyštěkání se může provádět dvěma způsoby:
 - psovod si stoupne 1 krok za psa a na pokyn rozhodčího jej odvolá k noze
 - psovod se zařadí vedle psa a na pokyn rozhodčího přejde se psem u nohy na určené místo. U zkoušky ZVV1 může při přechodu na určené místo přidržovat psa za obojek (7 s. 29).

Článek 35. Zajištění pomocníka

1. Prohlídka pomocníka. Psovod vyzve pomocníka, aby vystoupil z úkrytu a dal ruce nad hlavu.
2. Po dobu udílení pokynů pomocníkovi sedí pes u levé nohy psovoda. U zkoušky ZVVZ1 jej může psovod přidržovat za obojek.
3. Když pomocník zaujme požadovanou polohu, položí psovod psa proti pomocníkovi ve vzdálenosti přibližně 5 kroků.
4. Prohlídku provádí psovod tím, že obejde pomocníka, odebere mu obušek a zezadu jej prohlédává.
5. Po ukončení prohlídky se psovod vrací ke psu, aniž by křížil osu mezi ním a pomocníkem. Pes sedá na povel k levé noze psovoda. Pomocník připažuje ruce

po ukončení prohlídky nebo po návratu psovoda ke psu a to vždy na pokyn psovoda.

6. Po celou dobu akce psovoda musí pes pomocníka střežit, nesmí štěkat ani jej napadat.
7. Výslech pomocníka. Při výslechu pomocníka, který navazuje na prohlídku, sedí pes u levé nohy psovoda a jeho chování musí být stejné jako v bodě 6.
8. Doprovod pomocníka. Délka doprovodu je asi 20 kroků.
9. Psovod vyzve pomocníka ke klidné chůzi určeným směrem a sám s volným psem následuje pomocníka ve vzdálenosti asi 5 kroků.
10. Pes musí pomocníka bedlivě střežit a v případě potřeby provést zákrok. Nemá vyrazet od nohy psovoda nebo pomocníka bezdůvodně napadat.
11. Podle stupně zkoušky se provádí doprovod jednoho nebo dvou pomocníků.
12. Hlídaní pomocníka. Účelem cviku je, aby pes hlídal pomocníka v době, kdy je psovod od pomocníka a psa vzdálen.
13. Podle stupně zkoušky hlídá pes po určitou dobu jednoho nebo dva pomocníky. Pokus pomocníka o únik se přizpůsobí požadavkům zkoušky.
14. Místo hlídání a úkryt psovoda (asi 25 kroků za psem) určuje rozhodčí.
15. Psovod určí pomocníkovi nebo pomocníkům místo, usměrní psa k hlídání a sám odejde do úkrytu.
16. Pes leží před pomocníkem (pomocníky) ve vzdálenosti 5 kroků. Během střežení pes nemá pomocníka (pomocníky) napadat, štěkat a opouštět místo.
17. Jakmile pomocník nebo pomocníci opustí určené místo, má pes provést okamžitě přesvědčivý zákrok. Pokyny pro činnost pomocníka či pomocníků dává rozhodčí.
18. Po provedení zákroku, kdy pomocník zůstává klidně stát, má pes okamžitě pustit a dále 1 minutu střežit. Při zákroku proti dvěma pomocníkům, musí pes prvního zadrženého pomocníka pustit a zlikvidovat útěk druhého pomocníka do vzdálenosti 20 kroků od prvního.
19. Pes může zůstat u jednoho pomocníka nebo pobíhat mezi oběma a dále je střežit. Nemá je však napadat. Štěká-li pes při této části hlídání, není to chybou.
20. Psovod přichází ke psu na pokyn rozhodčího po uplynutí doby hlídání nebo když to situace vyžaduje (pes napadá, drží pomocníka, při nesplnění cviku apod.), rovněž na pokyn rozhodčího (7 s. 30).

Článek 36. Ochrana psovoda

1. Účelem cviku je, aby pes chránil psovoda před útokem pomocníka a pomáhal při likvidaci útoku. Psovod se sám aktivně nebrání a likvidování útoku pomocníka ponechává psu.
2. Přepadení psovoda navazuje na cviky:
 - a) výslech pomocníka
 - b) prohlídka pomocníka
 - c) doprovod pomocníka (pomocníků).
3. Pes musí v okamžiku přímého ohrožení psovoda ihned a přesvědčivě provést zákrok na pomocníka.
4. Jakmile pomocník přestane klást odpor (na pokyn rozhodčího), má pes pomocníka na povel psovoda nebo samostatně pustit a dále jej střežit. Povel „pust“ lze zaměnit oslovením psa jménem.
5. Při doprovodu dvou pomocníků se v okamžiku zákroku dává druhý pomocník na útěk. Pes jej má samozřejmě zadržet (7 s. 31).

Článek 37. Samostatná činnost psa

1. Psovod se psem sedícím u nohy, stojí na místě, které určí rozhodčí. Psovod může psa přidržovat za obojek.
2. Současně je v určité vzdálenosti připraven i pomocník, vyzbrojení obuškem.
3. Na pokyn rozhodčího vyjde pomocník z úkrytu a odchází.
4. Psovod vyzve pomocníka k zastavení. Když pomocník ne výzvu reaguje útekem, vypouští psovod psa k zadržení pomocníka.
5. Podle druhu nebo stupně zkoušky zůstává psovod na místě nebo ihned běží za psem.
6. Když pes pomocníka dostihne, provede ihned zákrok. Na pokyn rozhodčího přestává pomocník klást odpor a pes jej má pustit a střežit do příchodu psovoda. Po příchodu k místu zadržení psovod psa odvolá k noze (ze vzdálenosti 1 kroku) nebo se zařadí ke psu.
7. K puštění může psovod použít maximálně 3 povelů na blíže než 5 kroků od psa. Použití dalšího povelu v těsné blízkosti psa anuluje bodovou hodnotu za celý cvik. Nutnost dalších povelů nebo fyzická pomoc znamená ukončení obrany. Jiný způsob je povolen jen u zkoušky ZM (fyzická pomoc znamená bodovou ztrátu) (7 s. 31).

Článek 38. Odolnost psa

1. Cílem cviku je přezkoušení odolnosti psa vůči úderu a tvrdosti psa při střetech a boji s pomocníkem.
2. Podle požadavku zkoušky se cvik přezkušuje samostatně nebo navazuje na předešlý cvik. "
3. Při samostatném přezkušování stojí psovod se psem v určené vzdálenosti proti pomocníkovi a drží psa za obojek. Na pokyn rozhodčího vydráždí pomocník psa a provede útok. V okamžiku útoku pomocníka vysílá psovod psa. Za psem jde až na pokyn rozhodčího.
4. V případě spojení cviku odolnost se cvikem samostatná činnost (zadržení s protiútokem), provádí pomocník protiútok ze vzdálenosti cca 30 kroků při doběhu psa.
5. Pes musí bez ohledu na chování pomocníka provést zákrok.
6. Před zákrokem psa se snaží pomocník uplatnit vizuální nebo sluchové vjemy, které mohou mít negativní vliv na zákrok psa (nápřahy, křik).
7. Při úderech používá pomocník měkký obušek asi 55 cm dlouhý a 2 cm silný. Je obalen kůží nebo jiným měkkým materiálem a opatřen poutkem.
8. Údery musí odpovídat druhu a stupni zkoušky a nesmí být vedeny do míst snadné zranitelnosti psa.
9. Po ukončení cviku jde psovod ke psu a odvolává jej k noze (1krok) nebo se zařadí vedle psa.
10. Pokyny pro práci pomocníka a činnost psovoda ve všech cvicích obrany dává rozhodčí.
11. Pro pouštění psa po zákroku platí stejná ustanovení jako v čl. 37, bod 7.
12. Opuštění figuranta psem o více než 10 kroků v jakékoliv části obrany znamená anulování cviku. Při všech cvicích obrany platí pravidlo, že u psa, který při boji s pomocníkem projeví bázlivost, je ukončeno posuzování obrany a dosud získané body se anulují (7 s. 32).

3.3 Pravidla figurantské práce při zkouškách a závodech

3.3.1 Figurant

Figurant musí dbát směrnic a ustanovení týkajících se figurantské práce, které jsou uvedené ve zkušebním řádu. Při zkouškách se stává pomocníkem rozhodčího v oddíle C. S ohledem na osobní bezpečnost a z důvodů bezpečnostně právních musí být figurant jak při výcviku, tak při zkouškách vybaven vždy ochranným rukávem, kalhotami, suspenzorem a rukavicemi. Obuv musí odpovídat povětrnostním podmínkám, musí být pevná a neklouzavá. Před zahájením oddílu C je figurant poučen rozhodčím a svou činnost provádí dle jeho pokynů. Při odzbrojování a prohlídce se figurant řídí pokyny psovoda, jak to vyžaduje zkušební řád. Před začátkem bočního nebo zadního doprovodu musí umožnit psovodovi se psem zaujmoutí základního postoje. Při zkouškách může být jeden figurant, při vybraných akcích se zadáním výcvikové značky jsou nasazováni minimálně dva figuranti (6 s. 8).

3.3.2 Pravidla figurantské práce při zkouškách a závodech

1. Všeobecně

Během zkoušky by rozhodčí měl posoudit vycvičenost a kvalitu předváděného psa (vrozené dispozice, odolnost při zátěži, sebejistotu a ovladatelnost). Rozhodčí v průběhu zkoušek může objektivně posoudit jen to, co sluchem nebo zrakem zjistí. Tento aspekt a především zachování sportovního charakteru zkoušek (stejně podmínky pro všechny), vyžaduje, aby figurantská práce vytvářela pro rozhodčího široký nesporný obraz. Nesmí být ponecháno na libovůli figuranta, jak uzpůsobí svou práci v oddíle C. Dodržuje řadu pravidel.

Rozhodčí posuzuje při jednotlivých výkonech nejdůležitější kritéria oddílu C. Z tohoto důvodu je třeba také hodnotit kvalitu zákusu předvedeného psa. Proto musí pes dostat možnost se dobře zakousnout nebo při posouzení zatížení organismu psa je nezbytné odpovídající nasazení figuranta. Od figuranta se proto očekává vyvinutí

mimořádné snahy o udržení stejně prováděné práce všem pro možnost dobrého posouzení (6 s. 13).

2. Vystavení a vyštěkání

Figurant stojí v příslušné maketě, s lehce pokrčenou paží v ochranném rukávu tak, aby ho neviděli psovod ani pes. Nezaujímá pro psa dráždivý postoj. Rukáv mu slouží k ochraně těla. Figurant psa pozoruje, obušek drží bokem směrem dolů (6 s. 14).

3. Pokus o útěk figuranta

Při cviku „vystavení a vyštěkání“ na výzvu psovoda vychází figurant z úkrytu a postaví se na místo určené rozhodčím. Pozice figuranta musí umožnit psovodovi odložit psa ve vzdálenosti 5 kroků, bočně k figurantovi na straně rukávu, aby byl zřejmý směr útěku figuranta.

Na pokyn rozhodčího se dá figurant do rychlého běhu, nepohybuje zvlášť rukávem, pes si musí sám najít optimální místo k zákusu. Figurant se během útěku neobrací ke psu, má ho však v zorném úhlu. Při zákusu psa běží dál přímým směrem a ochranný rukáv si přitáhne těsně k tělu.

Vzdálenost útěku je stanovena rozhodčím. Na jeho pokyn se figurant zastaví. Jestliže provede figurant útěk odpovídající dynamikou, má rozhodčí optimální možnost k posouzení. Pomocné pohyby figuranta, nabízení rukávu před zákusem, zvolání či údery obuškem o kalhoty atd. jsou nepřípustné (6 s. 14).

4. Obrana psa při hlídání

Při hlídání podnikne figurant na pokyn rozhodčího útok na psa. Použije k výhrůžným pohybům obušek, aniž by psa uhodil. Ve stejném okamžiku na něj pes čelně zaútočí. Jakmile se pes zakousne, je za pohybu přemístěn figurantem bočně a v přímém směru pak začíná zátěžová fáze. Figurant musí všechny psy přesunout do stejného směru, aby mohl rozhodčí posoudit útok, zátěž, zákus, pouštění a hlídání.

Rány obuškem jsou směřovány na oblast ramen či kohoutku psa stejnou silou. Údery následují po 4 – 5 krocích. Po druhém úderu následují další výhrůžné pohyby obuškem bez úderu.

Dobu trvání zákusu určuje rozhodčí. Jakékoliv pomocné pohyby figuranta jsou nepřípustné (6 s. 15).

5. Zadní doprovod (stupeň zkoušky 2 + 3)

Na příkaz psovoda provede figurant normální chůzi na vzdálenost asi 30 kroků zadní doprovod. V jeho průběhu se musí figurant vyvarovat jakýchkoli prudkých pohybů. Obušek ani rukáv nesmí vytvářet pro psa dráždivý podnět, obušek má být nesen skrytě (6 s. 15).

6. Přepad psa při zadním doprovodu (stupeň zkoušky 2 + 3)

Na pokyn rozhodčího následuje za pohybu přepad psa figurantem. Je proveden rychlým otočením za stranu a útokem proti psu. Figurant provádí výhružné pohyby obuškem drženým nad ochranným rukávem. Psa musí zachytit pružným držením rukávu a nesmí se přitom zastavit. Při zákusu psa provádí nezbytný obrat tělem, aby zachytil sílu útoku psa. Jakmile se pes zakousne, je v pohybu přesunut bočně v přímém směru a začíná fáze odolnosti psa. Rozhodčí stojí tak, aby mohl u všech psů posoudit útok, odolnost, zákus, pouštění i hlídání. Na pokyn rozhodčího se figurant zastaví a přestane se psem bojovat (6 s. 15).

7. Útok na psa z pohybu

Na pokyn rozhodčího opustí figurant úkryt a přeběhne předváděcím prostorem ke středové ose. Zde za pohybu zaútočí čelně na psovoda a psa křikem a výhružnými pohyby obuškem. Figurant musí zachytit psa pružným držením ochranného rukávu, aniž by se přitom zastavil. Při zákusu psa musí provést obrat tělem tak, aby zachytil sílu útoku psa. V žádném případě jej nesmí oběhnout. Jakmile se pes zakousne, je přesunut bočně a začíná zátěžová fáze. Figurant nesmí přetočit psa. Tlačení psa k psovodovi je též nepřípustné (6 s. 16).

8. Ukončení cviků obrany

Ukončení všech cviků obrany je nutné provádět tak, aby mohl rozhodčí pozorovat způsob zákusu, pouštění i hlídání. Figurant udržuje s rozhodčím oční kontakt. Po

ukončení cviků musí odpor proti psovi ustát. Figurant se přestane pohybovat, rukáv drží ve stejné pozici a obušek podél těla, aby nebyl pro psa viditelný. Nesmí být prováděny žádné pomocné postoje. Po puštění udržuje figurant se psem oční kontakt (6 s. 16).

9. Nejistota a selhání psa

Na psa, který se při cvicích obrany nezakousne nebo zákus pustí, útočí figurant, dokud rozhodčí cvik neukončí. V této situaci nesmí figurant psovi pomáhat. Psi, kteří nechtějí pouštět, nesmí být obuškem nuceni. Psi, kteří při hlídání mají snahu figuranta opustit, nesmí být lákáni k setrvání. Při všech cvicích se chová figurant aktivně nebo neutrálně podle požadavků zkušebního řádu. Pokud při hlídání pes do figuranta naráží nebo jej kouše, je nutné se zdržet jakýchkoliv obranných pohybů (6 s. 16).

3.4 Sportovní kynologie

3.4.1 Úvod do obran

Nedílnou součástí všestranných zkoušek dle NZŘ a MZŘ IPO je přezkušování psů v obraně. Požadavky na provádění obrany sportovních psů se postupně vyvíjely. Důvodem byly celospolečenské změny po uvolnění atmosféry ve společnosti a po zániku Svazarmu. Od 90. let nastal u nás obrovský nárůst držených psů. Ze zahraničí se k nám začalo dovážet množství řady plemen, která u nás nebyla dříve k vidění. Ne všichni majitelé exotických plemen je však dokázali zvládnout a postarat se o bezpečnost okolí. Po několika útocích na děti atmosféra v otázce držení některých plemen zhoustla a „ochránci zvířat“ začali poukazovat na to, že při výcviku psa (při obraně) dochází ke štvání psů na lidi. Tlak těchto lidí byl ve všech státech Evropy značný, což se projevilo i v tomto sportovním odvětví. Proto jsou požadavky na ovladatelnost a neagresivitu vůči svému okolí tak velké. Sportovní kynologie se tomu všemu musela přizpůsobit.

Dříve se kladl důraz na opravdovost a přesvědčivost zákroků a ovladatelnost psa nebyla příliš akceptovaná. Psovodi se zaměřovali hlavně na kousání. Pokud pes po zákusu nepouštěl, mohl se i tak umístit na mistrovství republiky na předních místech. Dnes to již není možné. Pes, který na povel nepustí, může být i diskvalifikován.

V dnešní době se vyžaduje v obraně bezpodmínečná ovladatelnost v jakékoliv fázi a hodnotí se také nasazení a přesvědčivost ve všech zákrocích. V neposlední řadě je to přesnost provedení jednotlivých cviků.

Požadavky na obranu dle NZŘ a MZŘ IPO se příliš neliší až na specifika jednotlivých všestranných zkoušek podle těchto řádů (10 s. 47).

3.4.2 Figurant

„Figurant je velmi důležitým faktorem, výrazně ovlivňujícím kvalitu výcviku v obraně. Máte-li smůlu a narazíte-li na špatného, tak ani ze psa s velkými předpoklady pro obranu, neuděláte ani průměrného obranáře. Spíš to končí zkažením psa a vaším velkým rozladěním. Špičkový figurant pro změnu je schopen i z povahově průměrného psa udělat výborného obranáře. Když píšu „špičkový figurant“, tak tím nemám na mysli figuranta s kvalifikací figuranta 1. třídy nebo dokonce svazového figuranta, ale figuranta bez ohledu na dosaženou figurantskou kvalifikaci, který má cit pro povahu psa, který zná metody výcviku a snaží se psa vést výkonnostně směrem vzhůru. Takhle by to mělo být, ale ne vždy tomu tak je. Mnohdy není na koho kousat a když, tak nezdědka narazíte na figuranty, kteří všechny psy připravují stejným způsobem, a to bez ohledu na to, zda použitá metodika nácviku je pro toho kterého psa ta nejvhodnější. Musíme jen doufat, že stávající neutěšená situace s figuranty se bude postupně zlepšovat.

Stopy i poslušnost si může v extrémním případě psovod nacvičovat bez výrazné pomoci jiných lidí, ale v obraně to nejde. Požadavky ve všech řádech, které obsahují prvky obrany, počítají s pomocníkem – figurantem. A tady obvykle začínají větší či menší potíže. Na většině cvičišť je nedostatek figurantů jako takových, o kvalitních ani nemluvě. Dnešní požadavky zkušebních řádů kladou na práci figurantů náročné úkoly. Figurant musí být nejen fyzicky zdatný, ale požaduje se od něho i přesně stanovený styl práce u jednotlivých cviků. Figuruje-li nějakou soutěž, a je jedno, zda se jedná o soutěž oblastní či mistrovství, jeho práce musí být pro všechny psy nejen kvalitní, ale i stejná. Možná i proto je ve většině organizací velmi citelný nedostatek figurantů. Z toho pramení řada menších či větších problémů při nácviku obrany.

Při nácviku obrany se můžeme setkat se čtyřmi typickými situacemi v souvislosti s kvalitou a zkušenostmi figuranta a psovoda:

- **zkušený figurant a zkušený psovod**

Před začátkem nácviku by se měl psovod s figurantem podrobně dohodnout o způsobu a metodách nácviku jednotlivých prvků obrany. Aby jejich snažení mělo požadovaný výsledek, je nutné, aby mezi nimi došlo k souladu ve všech detailech obrany.

- **zkušený figurant a méně zkušený psovod**

Zkušený figurant určuje průběh nácviku a provádění obrany. Figurant bere na sebe i roli instruktora. Má-li být nácvik úspěšný, měl by figurant dobře znát nejen metodiku

nácviku, povahu a očekávané reakce každého psa, ale v neposlední řadě i mentální a fyzické schopnosti psovoda. Zároveň by měl mít jisté pedagogické schopnosti, protože nejednou je potřeba vysvětlování a přesvědčování o správnosti svého počínání.

- **méně zkušený figurant a zkušený psovod**

Zkušený psovod má jasnou představu, jak postupovat v nácviku obrany a celou práci v obraně řídí především on. Figurant respektuje názory a požadavky psovoda, ale sděluje své postřehy z bezprostředního kontaktu se psem, ale neprosazuje je.

- **méně zkušený figurant a méně zkušený psovod**

Nejhorší varianta, se kterou se lze setkat. Bohužel není výjimečná. Výsledek tohoto snažení může být jen stěží uspokojující.

Mezi psovody panuje řada nesprávných názorů na nácvik a provádění obrany v souvislosti s figuranty.

Převládá názor, že malá štěňata a mladé psi může figurovat každý, kdo je ochoten vzít do ruky hadr nebo peška. Samozřejmě, že tento názor je naprosto nesprávný a škodlivý. Nezkušeným štěňatům a mladým psům by se zásadně měl věnovat nejzkušenější figurant. Nezíská-li mladý pes správné návyky a základy nebo bude-li „figurantem“ doslova odrazován od radosti provádět obranu např. svou neodborností, přílišnou tvrdostí nebo necitelností, bude obtížné tyto chyby později napravovat. Kouše-li pes na více figurantů, pes získá zkušenosti a víc se toho naučí. Opak je pravdou. Když se nacvičuje nějaký cvik nebo určité chování při obraně, je potřeba nejen postupovat metodicky stejně, ale figuranti by měl dokonale znát konkrétního psa, aby mohli správně a včas reagovat. Budete-li kousat pokaždé na jiného figuranta, ani při nejlepší vůli figuranti nemohou poznat povahu a specifika toho kterého psa. Z toho logicky plyne, že je zapotřebí obranu nacvičovat s jedním max. dvěma figuranty. Teprve, až pes bude dokonale zvládat určitý cvik nebo chování, lze jet za jiným figurantem, který by ale měl při tréninku postupovat metodicky podobně, jako postupoval figurant (i) dosavadní. Nejhorší variantou je, pokud budete jezdit pokaždé na jiného figuranta. Jak by řekl klasik: „Tudy cesta rozhodně nevede.“ Čím víc peněz požaduje figurant za svou práci, tím kvalitnější je jeho práce. To je další z mýtů, kterým řada psovodů věří. Výše ceny za figurování ještě neznamená, že figurant je opravdu kvalitní a pro nás vhodný. Nezřídka cena za „figurování“ svým způsobem svědčí jen o míře namyšlenosti toho kterého „figuranta“.

A jaký by měl být figurant? Měli bychom figuranty rozdělit na figuranty pro soutěže a figuranty pro nácvik. Nás samozřejmě zajímají figuranti pro nácvik. V každém případě by to měl být člověk nejen fyzicky zdatný, znalý požadavků zkušebního řádu, ale v první řadě by se měl snažit opravdu nám pomoci. Měl by znát metodiku nácviku obrany a v neposlední řadě by měl mít cit a rozumět psům! Přiznám se, že „snahu nám pomoci“ postrádám u mnoha figurantů. Jejich hlavní motivací nezřídka bývá ekonomický efekt při co možná nejmenší námaze. Bez snahy pomoci nám, práce v obraně nemůže být nikdy perfektní. Kromě této snahy bych uvedl další nezbytnou vlastnost dobrého figuranta, a to, že se „nesmí vytahovat na našeho psa“. Opět vlastnost, kterou nemá řada figurantů. Většinou se nám i okolí snaží dokázat, že náš pes za nic nestojí, že ho máme dát pryč a pořídit si jiného. Místo, aby se figuranti dmuli pýchou, jak i ze psa nepříteli nadaného udělali psa „bouráka“, tak se chlubí tím, jak ten který pes nestojí za nic a jak by ho „vyhnali“, kdyby chtěli apod. Setkáte-li se s figurantem, který vám chce dokázat, jak váš pes nestojí za nic, vezměte nohy na ramena a utíkejte co možná nejrychleji pryč“ (10 s. 65).

3.4.3 Metodika obran

1. Proč pes kouše

Z průměrně nadaného a povahově disponovaného psa lze vycvičit výborného obránáře tehdy, pokud pochopíme jeho vrozené chování, resp. některé jeho funkční oblasti.

Souhrnnému popisu vrozeného chování říkáme etogram psa. Představuje souhrn funkčních okruhů chování – vloh. Jde o instinktivní chování, které má pes vrozené.

Etogram zahrnuje pro účely obrany především:

- lovecké chování
- obranné chování
- sociální chování
- bojovnost

(10 s. 47).

2. Lovecké chování

Patří sem zejména plížení se směrem ke kořisti, honění a štvání kořisti, aportování, sledování kořisti očima nebo stopy kořisti čichem, zakousnutí a stržení kořisti, třesení a další.

Lovecké chování je psu vrozené, je instinktivní a dědičné. Učením je možné ho do jisté míry utlumit nebo rozvinout. První náznaky můžeme vidět již u šestitýdenních štěňat, kdy si začínají hrát na lovce a kořist. Role jednotlivých štěňat se velmi často mění. Z kořisti se stává lovec a obráceně.

U loveckého chování rozlišujeme dva základní způsoby lovu:

- lov malé kořisti
- lov velké kořisti

(10 s. 48).

3. Obranné chování

Obranný pud je opakem pudu loveckého, patří do oblasti pudu sebezáchovy. Obranné chování se u psa projeví v okamžiku ohrožení, přímého útoku nebo agresivity nepřítele. V neposlední řadě i při silné bolesti, velkém strachu, v okamžiku ohrožení

jeho zájmů, např. narušení jeho teritoria, hrozící ztrátě kořisti. Obranné chování se projevuje již u malých štěňat.

Obranný pud může být doprovázen agresivním chováním. Spouštěčem obranného chování u psa bývá ve skutečnosti strach a leknutí, které jsou reflexivní povahy. Základním projevem strachu u psa je pokrčení končetin, nahrbení, stáhnutí ocasu mezi nohy, uši přitisknuté k hlavě. Ve výrazu je těkavý pohled, v extrémním případě se může pes pomočít. Strach je vrozený nebo získaný díky neblahým životním zkušenostem. Prvním předpokladem pro výchovu nebojácného a psychicky odolného psa je správná socializace od 4. do konce 7. týdne, resp. 8. týdne.

Obranné chování můžeme dělit na:

- pasivní obrannou reakci
- aktivní obrannou reakci

Pro vyvolání obranné reakce je důležitá tzv. kritická hranice (10 s. 49).

4. Sociální chování

Sociální chování je chování v rámci vztahu mezi příslušníky stejného druhu (mezi psy) nebo mezi psem a člověkem. Do tohoto okruhu patří projevy a aktivity, které upravují a upevňují vztahy a spolupráci uvnitř společenství. Formy sociálního chování se uskutečňují pomocí specifických signálů. Nejdůležitější je řeč těla, vyjádřená polohou těla, ocasu, hlavy, uší, pysků nebo celkovým výrazem obličejové mimiky nebo různými druhy štěkotu.

Signály ve společenství jsou důležité, zabraňují neustálým bojům, ve většině případů s fatálními následky.

Pro správné vycvičení psa je nezbytné poznat a pochopit řadu signálů, které pes ve vztahu k nám vysílá. Můžeme např. rozpoznat, zda má pes dostatek odvahy, aby provedl zákrok na cizího figuranta. Od figuranta se očekává dostatek zkušeností a citlivost např. při úderech, které psovi uštedří.

Během kontaktu s námi se pes naučí rozumět našim pohybům a mimice, postupně chápe naše nálady a požadavky. Mezi projevy sociálního chování patří:

- teritoriální chování
- udržování individuální a maximální vzdálenosti
- udržování hierarchie ve smečce
- agresivní chování

- imponování
- protestní chování
- přátelské nebo neutrální chování
- podřízenecké chování

Pro výcvik psa – obranáře – je nejdůležitější teritoriální a agresivní chování.

Agresivita může být netlumená a tlumená. Při vlastním provádění obrany se psovod nesmí přátelsky domlouvat s figurantem, protože by docházelo k tlumení dráždivosti a agresivity (10 s. 52).

5. Bojovnost s další nezbytné vlastnosti

Pes, který neumí bojovat, nemůže být nikdy dobrým obranářem. Bojovnost se dělí na bojovnost:

- vrozenou
- získanou

Povaha se formuje po celý život, základem jsou vrozené (zděděné) povahové vlohy. Vlivem životních zkušeností se tyto vlohy formují - rozvíjejí nebo potlačují.

Bojovnost vrozená je rozpoznatelná již v mládí při hrách, štěňata silně lomcují a třepají.

Bojovnost získaná správnou a systematickou výchovou posiluje a rozvíjí bojovnost vrozenou.

Výrazná bojovnost se projevuje u psů se silně vyvinutým loveckým a obranným chováním. Tuto vlastnost je třeba podpořit a rozvíjet už v počátečním výcviku psa.

Dobrý sportovní obranář by měl mít řadu vlastností. Mezi nejdůležitější patří:

- ovladatelnost
- dominance
- sebevědomí
- odvaha
- odolnost

(10 s. 56).

3.4.4 Pomůcky

Základním předpokladem úspěšného výcviku v obraně jsou správné pomůcky.

- Vodítko normální délky – obvyklá délka 170 cm, pevný materiál
- Silný jednořadý řetízkový obojek – kvalitní kovový řetízek se svařenými oky
- Široký obojek, nejlépe kožený – zabraňuje přiškracení psa
- Vodítko délky 3 až 4 m – důležitý je materiál, lépe přírodní
- Netřepivý měkký hadr – nejlépe bavlněný
- Měkká kůže – jelenice – důležitá je tvrdost, pro malé štěně měkkší
- Plochý pešek pro malá štěňata z ringo látky – pomůcka pro štěňata
- Klínový pešek pro mladé psy – pro větší štěňata a mladé psy
- Klínové kousadlo – pomůcka pro mladé psy
- Zkrácený rukáv pro mladé psy – pro nácvik kousání
- Rukáv pro mladé psy s měkkým klínem – vhodný potah juta
- Rukáv středně tvrdý – pro dospělé psy, materiál juta
- Obušek (leadersstock)
- Bič

Správný figurant používá správné pomůcky a systematicky se o ně stará. (10 s. 63)

3.4.5 Mondioring

O tomto sportu není dosud vydána žádná literatura, proto o něm citujeme na základě ústní citace z rozhovoru s paní Věrou Hlaváčkovou, účastnicí Mistrovství ČR a Mistrovství světa.

„Mondioring je relativně mladý mezinárodní sport, který vznikl počátkem 80. let na základě pravidel několika národních sportů: ve Francii uznávaného Francouzského ringu, v Belgii uznávaného Belgického ringu, v Holandsku uznávaného K. N. P. V a v Německu a Švýcarsku uznávaného „Schutzhund“. Od roku 2007 je začleněn pod FCI.

Mondioring je nejvíce populární v zemích svého vzniku. Řadu příznivců má ale i u nás. Mondioring je krásný svou neuvěřitelnou proměnlivostí. Podstata jednotlivých cviků se sice nemění, jejich pořadí ale ano. A také prostředí je pokaždé jiné, protože v každém závodě se používají odlišné kulisy a různé pomůcky. K pořádání závodů není potřeba fotbalový stadion, stačí jakákoliv plocha o rozměrech alespoň 60 x 40 m. Takže třeba i školní hřiště s umělým trávníkem, louka v sousedství pasoucího se dobytka nebo krytá sportovní hala. Vše závisí jen na fantazii pořadatelů a rozhodčích. V praxi to znamená, že prostě není možné nacvičit všechny situace, které mohou při závodech nastat. Díky různorodosti podmínek, za kterých se v mondioringu trénuje, má pes skvělou průpravu do společnosti, protože se dokáže lépe vyrovnat s novými situacemi.

Dělat mondioring je skvělé z nejrůznějších důvodů. Třeba proto, že mondioringoví psi jsou báječně připravení pro běžný život, ať je to ruch velkoměsta či život na venkově. Díky tréninku ovladatelnosti za nejrůznějších podmínek jsou to skvělí psi do společnosti. Jsou totiž vedeni k tomu, aby dělali jen to, co řekne psovod, a dokázali se vyrovnávat s novými situacemi.

Kouzlo mondioringu je hlavně ve variabilitě. Každý závod je díky odlišným „kulisám“ jiný. Používají se i různé pomůcky: aportují se nejrůznější věci, figurant používá různé trásně a spoustu dalších věcí – v každém závodě to může být něco jiného. Proto ani trénink nemůže být stereotypní, protože čím víc situací musí pes řešit v tréninku, tím lépe je pak dokáže vyřešit při závodu.

Pokud trénujete psa na jakékoliv závody, jistě víte, že jakmile psa naučíte základy, pak už jenom neustále doladíte detaily a více méně spadnete do rutiny. A v tom je mondioring skvělý, můžete si totiž hrát pořád.

Mondioring se skládá ze tří disciplín: poslušnosti, skoků a obran. Je charakteristický tím, že figuranti při obranách nemají rukáv, ale ringový oblek, takže pes může kousat téměř na celé tělo. Pes závodí bez obojku a část cviků provádí vzdálený od psovoda. Důraz je kladen na dokonalou ovladatelnost, vyrovnanost psa a souhru s psovodem.

Mezi běžnou sportovní kynologií a mondioringem jsou některé markantní rozdíly:

- tak především: figuranti nemají rukáv, ale ringo oblek
- i když v mondioringu nejsou stopy, má tři disciplíny: poslušnost, jejíž součástí je i mimo jiné rozlišování předmětů, které psovod u sebe má mnohdy i pouze pár minut, skoky a obrany
- všechny disciplíny se při závodech provádějí bez přerušení za sebou, takže můžete být na place klidně i více jak 30 – 45 minut
- pořadí cviků se může (ale nemusí) před závodem losovat, disciplíny ale jdou za sebou vždy stejně (poslušnost – skoky - obrany)
- cviky se zahajují a ukončují na pokyn rozhodčího, který houká na trumpetku
- k odvolávání psa na dálku se může používat píšťalka (ale nemusí)
- pes při závodech nemá obojek, a tedy ani vodítko
- nepořádají se žádné speciální zkoušky. Zkouška je uznaná, pokud při turnajích získáte potřebný počet bodů
- každý závod je jiný, má jiné kulisy, jiný příběh
- na place bývají nejrůznější předměty, pokaždé něco jiného, podle tématu závodu. A také se tam může pohybovat víc lidí, kromě rozhodčích a pomocníků třeba i fotografové
- závody se konají na různých površích, např. i na umělé trávě (např. Na FMBB ve Slovinsku 2013 to byla umělá tráva zasypaná drtí z pneumatik), nikdy ale ne na tvrdém povrchu jako je asfalt, beton nebo dlažba
- plac má nejméně 60 x 40 m a nejvíce 5 tis. m² a při vyšších stupních zkoušky jsou na něm kousky potravy

- aportují se nejružnější předměty, pokaždé něco jiného (hadice, koště, kanystr, klobouk, fotbalový míč, plastová lahev, pneumatika, zkrátka cokoliv co není z kovu nebo skla)
- revír se provádí jako plošné vyhledávání figuranta, žádné obíhání maket (žádná naučená situace, ale opravdu samostatná a poctivá práce psa)
- na place bývají jeden nebo dva figuranti
- figurant používá bambusovou hůl, ale má zakázáno psa udeřit. Místo toho figuranti na psa vyvíjejí psychický nátlak (uhybají mu, brání zákusu pomocí bambusu či jiného nástroje – např. střapci, vodou, smotanými petlahvemi....). Součástí obrany je i 9 mm pistole, ze které figurant během tzv. zadržení s výstřely vystřelí dvě rány těsně po provedení zadržení přímo nad psem. Pes se tak neustále dostává do nových situací, které musí sám řešit.
- vrcholnou disciplínou obran je hlídání předmětu, které pes provádí zcela samostatně, psův odjezd je v úkrytu. Hlídkají se nejružnější předměty a je to opravdová lahůdka pro oko diváka. To však uvidíte pouze v kategorii 3.

Z pohledu figuranta je monitoryng velmi náročný stran fyzické i psychické stránky. Figurant monitoryngu narozdíl od figuranta ve sportovní kynologii má na sobě celotělový oblek, který může vážit 20kg (samozřejmě, pokud se figurant více potí nebo při tréninku či turnaji prší, funguje oblek jako houba a stává se mnohem těžší.). Navíc se v obleku poměrně velice horko (v – 10 je v něm teplo, ale pokud je + 30 stupňů, musí už být figurant velmi fyzicky odolný).

Vzhledem k tomu, že se kouše do celého těla, nemůže být oblek šitý tak, aby poškodil psa. To znamená, že narozdíl od sportovní kynologie, kde se kouše pouze do ochranného rukávu, který je z plastu, výstuh a návleku z juty, je ringo oblek šitý z několika vrstev tzv. ringo látky, molitanové výstuhy a kluzké šušťáky připomínající látku. Tyto vrstvy jsou dohromady široké přibližně 4-5cm.

Ringo oblek by měl mít každý figurant šitý na míru. Na každém místě, kde je uchopeno ringo, by mělo být minimálně 8 cm možno ho odtáhnout od kůže. Pod ringo oblek se dá použít tzv. kevlarový oblek, který alespoň trochu ochrání figuranta od pohmožděnin. Bohužel i přes poměrně slušně baňatý materiál končí většina ringových figurantů samá modřina.

Pes už od malého štěněte se musí velmi zotušovat nejen fyzicky, ale především psychicky. Nejen, že musí vydržet velký psychický nátlak, ale vzhledem k tomu, že pes může při nejvyšší kategorii strávit i 3/4 hodiny na place v jednom zátahu, musí mít i velmi velký fyzický fond.

Součástí každého tréninkového placu by měla být velká výbava rozmanitých pomůcek, které zotušují psa. Vzhledem k tomu, že ringový plac při turnajích je posetý různými věcmi. Figurantova výbava je tudíž nejen ringo oblek, ale i 9 mm pistole, několik bambusových holí, překážky pro cvik útok zepředu s holí s překážkou, pro útok s předměty např. větev, chrastítka, hadr, noviny, kus plastu nebo sáček, plastové vědro prázdné nebo plné, voda, jakékoliv předměty vytvářející hluk (neškodné), atd, při cviku hlídání předmětu, různé druhy předmětu na hlídání. Figurant nikdy nesmí psa udeřit holí. Použije-li revolver, pak musí mířit do vzduchu v úhlu asi 45 stupňů. Na počátku každého útoku se figurant postaví na vzdálenost 10 - 20 metrů od psa ve střední ose terénu. Figurantovi se přísně zakazuje dávat psovi povely nebo na psa mluvit (gesta jsou povolená). Pouze voda je povolená jako použitelná tekutina. Samozřejmě je, že za práci pomocníka - figuranta odpovídá rozhodčí, a proto jej figurant musí vždy uposlechnout.

Metodika : Od malého štěněte se učí rozvíjet kořistnický pud .
Od počátku je třeba štěně přivykat na rušivé vlivy, zvuky či odrazující pomůcky (roztřepená babusová hůl, výstřel z 9 mm pistole, svázané petlahve, kanistry naplněné kamínky, voda, noviny, střípce atd.). Již od malého štěněte je třeba psa učit rychlé pouštění a pevné střežení s případným opětovným zákusem, protože při přechodu na celý ringo oblek již není možné psa odměnit za to, že pracuje správně střežením výcvikové pomůcky.

Prvotní je nácvik zákusu do hadru, kůže či měkkého peška. Pokud zvládáme zákus do kůže či peška, přecházíme na tzv. nohavici (ochranný návlek na nohu, různé tvrdosti, odjímatelný).

Stále ještě v této fázi potřebujeme, aby byl mladý pes odměňován utržením kořisti, v čemž má nohavice výhodu, že se dá během boje sundat.

Pokud chceme, aby pes správně uchopil nohavici, kouše na vodítku a nohavice je mu tzv. nakopávána k zákusu. Pokud toto zvládá, začíná figuranta na krátkou vzdálenost v tahu pronásledovat, přičemž už mu není nohavice nakopávána, ale dochází si pro ni pes do zákusu sám. Na nácvik kousání do rukou se přechází až později,

z důvodu zafixování tolik potřebného zákusu do nohou, při např. doprovodu figuranta (viz .vyhledání a doprovod figuranta níže).

Při práci, kterou by měl pes vykonávat samostaně (zadržení či útok s jakýmkoliv předmětem), postupujeme velice obezřetně. Největší chybou je kousat, kousat a kousat a pak teprve vytáhnout předměty. Pak je pes překvapený a má tendence se odstrašujícím předmětům vyhýbat a nebo svou práci vzdát.

Tudíž již od začátku psu stavíme do cesty překážky, které se spolu s ním upoutaným na vodítku v tahu snažíme překonat při cestě k figurantovi. Figurant od začátku na psa po celou dobu zákusu sahá (přes záda, hlavu, nohy či břicho), protože při jakémkoliv boji je pes psychicky přezkušován tzv. nakulením a prudkými pohyby směrem k němu.

Do celého obleku začínáme kousat až v okamžiku pevnosti zákusu a částečné ovladatelnosti a síly psychiky.

V mondioringu jsou tři druhy pouštění figuranta. Pouštění a následné střežení figuranta, pouštění a následná eskorta figuranta a odvolání ze zákusu. V této fázi by psovod již měl vědět, jak a na co psa bude odvolávat od figuranta. Odvolává se buď zvukovým povelům nebo píšťalkou. V tréninku při odvolání ze zákusu či při odvolávání psa před zákusem by měl být pes například odměněn jeho oblíbenou hračkou.

Pokud pes dobře kouše, učí se absolutní ovladatelnosti jako je například klid před zákusem, pouštění, odvolání ze zákusu bojujícího figuranta, chůze u nohy atd. Například cvik obrana psovoda (cvik jako takový popsán níže) velmi přezkušuje trpělivost psa. Z počátku se pouze psa snažíme udržet u nohy, aby v klidu pozoroval pohybujícího se figuranta, případně se otírajíc o naše nohy otáčel podle kroužení figuranta. Poté přistoupí figurant k psovodovi a plácne psovoda do ramen a u toho vytrčí nohu a pes se na tento popud zakousne. Pravidelným opakováním se tato situace psovi zaryje do paměti a již nohu nenakopáváme a pes při úderu do ramen či okolí zad kousne sám. Posléze se snažíme psovi jakkoliv práci znesnadnit, například dlouhou chůzí, prací s figurantem (různé přemísťování věcí, házení si apod.), či pohybem dvou figurantů, přičemž jeden se snaží psa zaujmout zpozadí a druhý mezitím napadane psovoda.

Dalším velmi složitým cvikem je vyhledání figuranta a jeho následný doprovod. Jde o jeden cvik skládající se z dvou výcvikových fází. Od mládí se snažíme učit psa hledat ukrytého figuranta, který zpočátku se psu ukáže a zaběhne do úkrytu a pak ho pes najde a vyšťeká. Pak psa otočíme, figurant zaběhne bez upozornění a pes ho hledá.

Po čase učíme psa ve více a více složitém prostředí hledat ukrytého figuranta. Paralelně s vyhledáním figuranta učíme i doprovod. Ne však obě věci současně. Doprovod zpočátku učíme, když pes z běžného zákusu pustí. V hlídání si figurant vezme vodítko připevněné k obojku psa a opatrně se rozchází. Po celou dobu je psovod minimálně 5 kroků od nich a vše pozoruje. Pes může figuranta doprovázet různými styly: Mezi nohama, zepředu, zezadu či u nohy. Není určeno kde. Pokud pes kousek figuranta doprovází, pak hned dostane zákus za odměnu, který evokuje situaci danou při doprovodu, což je pokus o útěk během doprovodu. Po dobu doprovodu se zákus několikrát opakuje, aby se psovi utvrdila pozornost. Při doprovodu se učí pes přelízat i s figurantem různé překážky tak, aby se co nejméně vzdálil od figuranta, v ideálním případě se stále lepil na figuranta a nedovolil mu ani centimetr útěku navíc.

Definice vybraných tří cviků z obrany:

Vyhledání figuranta a doprovod

Počet úkrytů: 6 pevných a 1 mobilní úkryt pro potřeby rozhodčích

Čas k nalezení a vyštěkání: 2 - 3 min, dle rozhodnutí rozhodčích vzhledem k možnostem prostoru. Rozhodčí nebo alespoň jeden člen poroty musí technické údaje cviku být umístěny, aby viděl na dění v úkrytu. Pokud pes nebude dostatečně pozorný, může pak rozhodčí dát figurantovi povel k úniku, každý metr úniku by se potom započítával. Figurant musí přesně dodržet trasu určenou rozhodčím, všichni psi pak budou mít stejné podmínky. Chůzi by měl mít přirozenou a chování stejné ke všem psům. Nedráždí psy v průběhu cviku. Třikrát se bude pokoušet utéct (případně ještě v úkrytu), útky provádí samostatně podle pozornosti a chování psa. Pokud bude pes po třetím útěku evidentně nepozorný, může rozhodčí rozhodnout o dalším útěku. Figurant by se neměl soustředit pouze na využití překážek ve snaze o co nejdelší útěk. Jednu překážku v rámci jednoho útěku smí přejít pouze třikrát. Překážky dělají cvik pestrý a mohou být použity i při doprovodu, v úniku je však jejich použití omezené na dva útky, ne více. Doprovod by měl vypadat jako eskort vězně, který se pokouší utéct. Cílem je ozřejmit schopnost psa zabránit útěku zločince. Figurant nesmí započít útěk skokem. Rozhodčí nastiňuje průběh celého cviku na zkušebním psu, kontroluje také provedení a práci figuranta. Během pouštění jsou zakázané povely k udržení psa v poloze. Povel k pouštění se skládá ze jména psa a dalšího slova dle volby psovoda.

Průběh cviku

Příprava zahájení cviku je společná pro všechny disciplíny.

Psovod se svým psem v doprovodu pořadatele, opustí cvičební místo. Jakmile se figurant ukryje, přichází na pokyn rozhodčího psovod se svým psem na cvičební plochu. Po odhalení úkrytu se psovod na povel rozhodčího vydá k úkrytu, aby odvedl figuranta. Cestou k úkrytu jde psovod klidným, nezměněným tempem. Psovod se přiblíží k úkrytu maximálně na 3 m a poté dá figurantovi povel k opuštění úkrytu. Pokud bude psovod k úkrytu utíkat, ztrácí body z „celkového dojmu“. Pokud je pes nepozorný, může rozhodčí dát figurantovi povel k útěku. Pes pozorný v úkrytu je takový, který figuranta bedlivě pozoruje a hlídá. Pokud je rozhodčí pouze jeden, postaví se do blízkosti úkrytu. Nenalezne - li pes figuranta v určeném čase, je celý úkol ukončen. Jestliže pes figuranta najde, ale do uplynutí stanoveného času neštěká, jsou odečteny body za "nalezení a vyštěkání", ale psovod na pokyn rozhodčího jde k úkrytu a ve cviku se pokračuje. Pokud pes neoznačil přítomnost figuranta v úkrytu štěkáním, nemůže dát rozhodčí figurantovi povel k vystoupení. Stejně tak nedává rozhodčí povel k vystoupení, pokud pes kolem figuranta prošel a dále pokračuje v hledání. Pes má stále možnost najít figuranta nebo zareagovat do uplynutí přiděleného času. Jestliže se pes před uplynutím času vrátí k psovodovi do vzdálenosti asi 3 m, může dát psovod druhý zvukový povel k nalezení. Za tento povel mu budou samozřejmě odečteny příslušné body.

Pokud pes figuranta v úkrytu kousne, ať už štěká nebo ne, ztrácí 5 bodů. Pokud pes štěká, aniž by figuranta našel, následuje opět bodová ztráta 5 bodů.

Figurant musí být po celou dobu průběhu cviku skrytý, aby byl naplněn cíl cviku, a to vyhledání. Pokud pes opustí špatně zavřenou cvičební plochu, smí si jej psovod zavolat zpět. V takovém případě nebude potrestán bodovou ztrátou a bude pozastaven čas. V momentě, kdy se pes vrátí zpět na plochu, se opět rozbíhá čas a pes pokračuje v hledání. Pokud je však prostor uzavřen dobře, čas se nepozastavuje.

V průběhu pokusu o útěk může figurant psovi různě uhýbat, aby od něj uniknul na co možná největší vzdálenost. U útěků se počítá každý metr. Ve své snaze o útěk pokračuje až do povelu psovoda, a ten smí dát povel psu až po zaznění signálu od rozhodčího. Mělo by to být asi 3 sekundy po zákusu. Metry úspěšného útěku, kdy byl pes v zákusu, nebudou penalizovány. Pokud však pes pustí před povellem psovoda, smí figurant pokračovat v útěku. Figurant se dá zpět do pohybu až na povel rozhodčího. V průběhu doprovodu se psovod zdržuje ve vzdálenosti 3 m za psem nebo vedle něj,

nikoliv před ním. V průběhu zastávek v doprovodu musí pes naprosto jistě hlídat, srážky bodů při nepozornosti jsou stejné jako u cviku „obrana psovoda“.

Konec cviku oznámí rozhodčí několika zvuky houkačky. Psovod dá pokyn "stát" a figurant zůstane stát. Psovod si vezme svého psa "k noze" a je k dispozici pořadateli.

Obrana psovoda

Cvik je určen několika zásadami:

1. Vždy dochází k setkání mezi figurantem a psovodem, kde si oba podají ruce. Toto setkání může být s rozhovorem nebo bez něj. Psovod smí odpovědět figurantovi na pozdrav, ale musí mluvit s normální intonací.
2. Stupeň obtížnosti pro psa je přizpůsoben jednotlivým třídám (I, II, III).
3. V každé třídě musí být napadení figurantem jasné a zřetelné, naznačené oběma pažemi.
4. V momentě napadení musí jak figurant, tak psovod zůstat po 2 vteřiny bez pohybu. Pes musí během těchto 2 vteřin provést zákus. Kousne-li, cvik pokračuje dál. Nekousne-li, cvik je ukončen.
5. Pes smí reagovat pouze na napadení svého psovoda.
6. Pozdrav stiskem ruky musí být povinně proveden tím figurantem, který bude potom útočit.
7. Tak jako u „Chůze u nohy“ bude průběh tohoto cviku předveden jednou na zkušebnímu psu. Pokud po předvedení zkušebního psa bude potřeba, následují další upřesnění a podrobnější údaje. Je možné tyto informace poskytnout jednomu z psovodů, který bude učen jako zástupce všech ostatních.
8. Jakékoliv chování figuranta v průběhu cviku by nemělo vést k přehnané provokaci psa nebo psovoda. Nemělo by tedy vést k předčasné ochraně psovoda nebo situaci, kdy pes bude bránit sám sebe. Jinak jsou odchylky v chování figurantů možné.

Figurant v průběhu cviku dodržuje předem daný scénář cviku, neměl by se snažit odvést psa od psovoda za každou cenu. O tom, zda pes, který se nechá odlákat figurantem, musí být odveden až na vzdálenost 10 m, rozhodne rozhodčí během předvedení zkušebního psa. Psovod jde se psem vlevo či vpravo u nohy. Psovod nemá psa nikdy mezi nohama, s výjimkou situace, kdy se zastaví.

Vždy bude ve cviku pozdrav stiskem ruky, který mohou provést oba figuranti. Rozhovor je volitelný. Rozhodčí může psovodovi nakázat, aby v průběhu cviku po povelu již nemluvil. Psovod smí normálním tónem odpovédět figurantovi na pozdrav. Figurant psa neprovokuje před pozdravem.

Jsou-li cviku přítomni 2 figuranti, pak ten, který neútočí („falešný“) se v momentě provokací musí nacházet minimálně 3 m od psovoda.

Pes, který zaváhá při zákusu nebo puštění, ztrácí maximálně 10 bodů (má povolenou jednu vteřinu na reakci). Za zákus lze získat 20 bodů, zbytek se počítá dle ostatního (dohlížení, návrat delší než 10 vteřin, opakované povely aj.).

Pes, který nezareaguje do dvou sekund, ztrácí všechny body za cvik. Je potřeba odlišit čas na zareagování a čas do zákusu. Ten druhý může být delší vzhledem k překážkám a pohybu. Figurant čapne psovoda a drží jej po 2 vteřiny, během kterých se musí pes zakousnout. V průběhu obrany psovoda, při puštění a do doby než pes přijde "k noze", zůstává psovod ve vzdálenosti 3 m od figuranta.

Příklady průběhu cviku:

- Jednoduchý rozhovor setkání figuranta a psovoda je zakončen napadením psovoda.
- Po rozhovoru se figurant vzdálí, aby se znovu vrátil a bez okolků psovoda napadl.
- Stejně jako předešlý, ale figurant se snaží lstí ovlivnit pozornost psa.
- Figurant napadne jinou třetí osobu, aby psa vyprovokoval k ochrannému útoku.
- Jiné osoby naznačují rvačku jako test sebeovládání psa.
- Figurant napadne psovoda při předstírání každodenní, běžné situace.

Povel k puštění následuje po pokynu rozhodčího. Pes musí figuranta 5 vteřin střežit, pak dává rozhodčí pokyn k odvolání psa.

Hlídkání předmětu

Technické údaje cviku

Předmět je uložen ve středu kruhu o poloměru 2 m. Okolo tohoto kruhu je vyznačen další, větší s poloměrem 5 m. V průběhu cviku smí pracovat jeden nebo dva figuranti, ale pouze odděleně. Pokud jeden pracuje, druhý musí být ve vzdálenosti od předmětu minimálně 10 m. Figuranti se pokusí o odnesení předmětu 3x. Trestné body jsou pro všechny pokusy stejné a počítají se. Pokud se v kterémkoliv pokusu podaří figurantům předmět odnést, ztrácí pes všech 30 bodů.

Figuranti smí v průběhu cviku použít rekvizity, předem určené a schválené rozhodčím, k odlákání pozornosti psa. Rekvizity musí být pro všechny psy stejné a figurant je musí použít ve stejný moment. Figurant však nesmí tyto rekvizity použít jako štít nebo jimi jinak bránit v zákusu. V průběhu tohoto cviku nesmí být použita rekvizita, kterou pes není schopen zdolat, musí být schopen přejít. Nesmí být podobná jiné rekvizitě použité v soutěži. A nesmí být naschvál ponechána v pětimetrovém kruhu. V případě, že by ji pes mohl zaměnit za hlídaný předmět, smí být použita až ve třetím pokusu o odnesení.

Hlídaný předmět musí být pro psa bezpečný, jiné jsou zakázané. Vzdálenost od předmětu, ve které se pes zakousnul, se počítá: bez rekvizity je tato vzdálenost počítána k nejbližší části těla figuranta a psa, s rekvizitou se počítá nejbližší část rekvizity u psa. Jakmile figurant překročí ohraničení kruhu, jakoukoliv částí těla, bezprostředně pak do něj musí vstoupit. V menším kruhu pak zůstává pro uloupení předmětu 30 sekund. Je-li figurant v mezikruží 2 a 5 metrových kruhů a pes vyběhne k zákusu, smí figurant uhýbat a rekvizitami zahradit cestu psu. Avšak rekvizita by neměla sloužit jako prostředek k úskoku.

Pokud se v malém kruhu nachází rekvizita, pak je figurant brán jako by byl též v malém kruhu. A od tohoto momentu se tedy smí pokoušet vzít hlídaný předmět. V malém kruhu smí být pouze jeden předmět na hlídání, který je položený na zemi. Figurant, který jde odcizit psu předmět, se až do vzdálenosti 2 m od psa musí chovat neutrálně. Výjimku tvoří případ, kdy pes zaútočí.

Kruhy na zemi slouží jako pomocné značky pro odhad vzdálenosti vzhledem k původní pozici předmětu. Při změně polohy předmětu je tedy třeba si tyto kruhy představit v okolí nové polohy předmětu.

Příklad: Při posledním pokusu pes kousne ve 4 m od předmětu a navíc se nechá odvléct do 6 m vzdálenosti, dvojitá chyba: zákus ve 4 m = -5, nechá se vléci 2 m = -2; tj. -7.

Pes, který se na konci cviku přiřadí k vracejícímu se psovodovi = srážky dle CD. Pes, který se vzdálí od předmětu po signálu trumpetky, ztrácí 1bob za metr (do vzdálenosti 10 m, tj. do 0 bodů).

Průběh cviku

Příprava zahájení cviku je společná pro všechny disciplíny.

Psovod umístí předmět do středu malého kruhu a dá psu povel k jeho hlídání. Potom se vzdálí do určeného úkrytu. Figurant ve vnějším kruhu se musí chovat neutrálně, nesmí psa provokovat, napadat ani odlákávat jeho pozornost. Jestliže však pes pustí figuranta do kruhu 2 m, je mu dovoleno použít k ovlivnění psa všech prostředků: lsti, ohrožování, nebo svedení psa. Pokus o odebrání má následovat v průběhu 30 vteřin. Pes může figuranta kousnout, než se dostane k předmětu (dotknul nebo sebral), pak musí figurant 2 vteřiny počkat a poté se smí vzdalovat. Při vzdalování se musí chovat normálně. Pes buďto zůstane v zákusu a nechá se táhnout nebo se pustí. Jestliže figurant získá předmět a pes se poté zakousne, musí figurant odložit předmět k nohám a poté pokračuje ve vzdalování se od předmětu jako v předchozí situaci. Pes se do předmětu zakousne nebo jej drží prackami, ale nekousne figuranta. Jakmile figurant vytáhne psa i s předmětem z malého kruhu, je hlídání psa označené jako nedostatečné.

Směrodatné pro vzdálenost k předmětu v okamžiku, kdy se pes zakousne, je místo kde se nachází figurant. Nechá-li se pes figurantem odtáhnout, počítá se vzdálenost, kde se nachází pes (s prackami vně jednoho z kruhů). Pokud se rozhodčímu hlídání nezdálo perfektní, přestože bylo provedeno úspěšně, může psovi srazit body z CD. Psovod se nesmí na psa otočit ani se na něj dívat na cestě k úkrytu nebo vstupu do něj. Pokud tak učiní, ztrácí všechny body za tento úkol. Pes, který kouše do hlídaného předmětu nebo jej jiným způsobem ničí, ztrácí všechny body za tento úkol.

Na závěr :

Během turnajů nikdy nesmíme zapomenout na 3 zlatá pravidla figuranta.

Pomocník (figurant) musí být absolutně nestranný.

1. nesmí nikdy a za žádných okolností způsobit psovi fyzickou bolest
2. musí se chovat vždy tak, jako by nebyl chráněn ochranným oděvem a psovi se bránit
3. nebo na něj působit svojí rychlostí, lstí, útočností a uhýbáním“

4 Syntetická část práce

Figurantské úrovně	Figurant 2.třídy	Figurant 1.třídy	Figurant Svazový
Počet psů na tréninku	5 – 8	8 - 12	15 – 30
Počet tréninků za týden	2	3	5
Počet hodin na tréninku	2	4	8
Možnost figurovat zkoušky	ANO	ANO	ANO
Svody, bonitace, výstavy	NE	ANO	ANO
Počet akcí za 1 rok	x	3	5
Závody krajské úrovně	ANO	ANO	ANO
Počet závodů za 1 rok	3 - 5	5 - 7	7 - 10
Závody republikové úrovně	NE	ANO	ANO
Počet závodů za 1 rok	x	2 - 3	3 – 5
Závody mezinárodní úrovně	NE	NE	ANO
Počet závodů za 1 rok	x	x	1 - 2
Školení nových figurantů	NE	NE	ANO

Tabulka 1: Porovnání různých úrovní figurantů.

Svazový figurant je nejvyšší úroveň, které lze ve sportovní kynologii dosáhnout.

Vysvětlivky: svod – přehlídka pouze chovných jedinců, bonitace – povahová zkouška, po které se psi stávají chovnými, výstavy – předvedení všech psů různých plemen a stáří.

4.1 Figurant a jeho práce s psovody

U mnohých sportů záleží jen na individuálním přístupu sportovce, je to jen na něm a na jeho přípravě. Ve finálním předvedení a jeho vystoupení na závodech či zápasech jde čistě o jeho výkon. U tohoto sportu je ale velký rozdíl v tom, že zde pracuje psovod ve spolupráci se psem. Mnoho začátečníků se na prvních trénincích stydí a jsou nervózní. Přijdou na nové cvičiště, jsou zde noví lidé a všichni jsou plni očekávání, co daný člověk ukáže. V tento moment přichází chvíle pro figuranta.

Je zde totiž nejen od práce fyzické, ale i od psychické podpory pro klienta, který za ním přišel na cvičiště trénovat. Spoustě figurantům toto uniká, a proto si dnes klienti nevybírají svého figuranta na tréninky podle jeho práce, ale i podle jeho přístupu k lidem. Chování a komunikace je vždy důležitá a to ve všech sportech nejen v kynologii. Perfektní spolupráce - trenér a jeho svěřenec - je klíčem k úspěchu. V tomto sportu je to o to náročnější, že psovod předvádí svého psa a jeho práce, kterou ho vlastně učí, je vidět tedy na daném čtyřnohém jedinci. Proto je tento sport tak specifický a náročný nejen na čas, ale i na týmovou spolupráci.

Komunikace psovoda s figurantem je další faktor ovlivňující spokojenost klienta. Figurant by neměl být hrubý, měl by být příjemný pro daného člověka. Měl by mluvit v klidu klidným tónem, ale zároveň zvučně a dostatečně srozumitelně. Což je v mnohých situacích velice těžké. Práce figuranta je totiž velice fyzicky náročná, a proto je mnohdy zadýchaný a vyjádření nějakého postřehu je složitější. Zkušený figurant si ale vždy poradí. Při tréninku by měl motivovat nejen daného psovoda na place ale i ostatní přihlížející. Měl by vždy v pravý moment správně vysvětlit, co dělá psovod špatně a proč mu to nefunguje. Způsob vyjádření chyb ale nesmí být hrubý ani vulgární. Musí být dostatečně jasný a prokazatelný. Zároveň je ale důležitá i pochvala figuranta. Zejména u začátečníků je nesmírným důkazem to, že motivace a ocenění i malého pokroku je cesta k dalším tréninkům a dalším zkušenostem.

Týmová spolupráce je dnes nový trend a u nás v nynější době velice populární systém trénování. Jde vlastně o to, že se parta lidí schází ve stejný čas na cvičišti, kde se cítí dobře a kde je psychicky v klidu. Za těchto podmínek je totiž psovod schopný podávat výkon naplno. Figurant patří do týmu a je takzvaným trenérem a vedoucím zároveň. Je to ale i psychický podporovatel a plní mnoho rolí v týmu. Motivuje, vede své svěřence k úspěchu, a to nejen sportovnímu.

Důležitá je důvěra ve figuranta, pak funguje vše o dost lépe. Pokud nemáme opravdovou důvěru v našeho trenéra, nemůžeme se naplno a uvolněně věnovat trénování.

Obrazem naší figurantské práce je tedy podaný výkon na soutěžích. To ale není všechno, naši klienti sami jsou reklamou sami sobě. Pokud jsou s naší prací spokojeni, předávají informace dál po dalších cvičištích a naše klientela roste. Pro každého správného tréninkového figuranta by měl být největší úspěch to, že jeho klienti jsou naprosto spokojeni a vždy se rádi vrací na jeho tréninky.

Při naší práci je důležitý také kladný a optimistický přístup, a to nejen ke klientům ale i k ostatním figurantům. Chceme-li totiž pokračovat i za několik let v trénování sportovní kynologie, a to oddíl, jako jsou právě obrany, musí podporovat mladé nadějně figuranty. Pomoc při začátcích je velice důležitá, ne každý totiž má rychlý vzestup a ne každý se rychle učí. Chce to trpělivost tedy nejen s klienty, ale i s mladými figuranty, kteří se dojíždí dívat na tréninky a přitom se učí z projevů figurantů a z jejich jednání s lidmi. Nabírají tak zkušenosti a mohou je využívat dále ve svém působení na tréninkách se svými klienty.

V tomto sportu je velká konkurence právě figurantů. Každý chce být lepší. Pořád se vše zrychluje a zdokonaluje, vymýšlejí se nové a účinnější metody v oblasti obran. Každý figurant hledá to nejlepší pro svoje svěřence. Kdyby nebyla rivalita mezi figuranty, zůstali bychom na jednom místě, a to nechceme. Takže je to vlastně prospěšné.

4.2 Technika a styly figurantské práce

Každý figurant má svojí individuální techniku. Ta se rozlišuje stylem boje, stylem útěku, nasazením a odhodláním. Každý má svůj specifický postoj na závodech a v tréninku. Nejprve se zaměříme na tréninkové techniky figurantů.

Útěky: Útěky trénujeme většinou na dobrém stabilním povrchu, neměli bychom je trénovat na křivém, nebo příliš strmém terénu. Může totiž vždy dojít ke zranění. Tomu se vyhneme díky pěknému rovnému povrchu. Například hřiště či cvičiště. Nácvik probíhá tak, že figurant si nejprve musí určit značku, z které bude vybíhat. Poté si vybere bod, na který poběží. Ten mu určuje směr vyběhnutí a dále pokračuje trénink tak, že si figurant určí tempo, jakým poběží. Pokud tedy mluvíme o tréninkovém útěku, musíme brát v potaz, že nejdříve se musí pes naučit útěky. Začínáme lehkým krokem ze značky směrem určeným záchytným bodem. U tohoto pomalého útěku je důležité postavení těla. Tělo by mělo být v mírném předklonu ve stabilním postoji, to znamená těžiště snižené a krok by měl být dlouhý kvůli stabilitě. Pes do nás totiž při zákusu narazí a naším úkolem je ho ustát a nespadnout. Měli bychom čistě psa prohodit okolo své osy a tak, aby šlo jeho tělo do prostoru a nenarazilo do nás. Pes vybíhá ze

vzdálenosti 5 kroků od figuranta. Polohy pro vyběhnutí jsou různé. Například z lehu, sedu, stoje. Pak se také rozlišuje, zda je zvíře nadrážděné či nikoliv. Pokud je totiž pes nadrážděný, je to o to větší rána. Pes běží rychleji. Proto se tedy zaměřujeme u útěku zejména na stabilitu a o čistotu prohození. Zpravidla se ale pes rychle naučí, a proto přistupujeme k dalšímu kroku. Tím je lehké vyběhnutí s přejitím do kroku. Tady učíme psa, aby vyběhl zároveň a reagoval tak na náš pohyb. Po dvou až třech rychlých krocích je důležité opět přejít do kroku, abychom v naprostém klidu umožnili psovi zákus. Ten je totiž na začátku mírně rozhozený rychlejším pohybem. Po pár nácvikách ale přijde na to, že se rukáv se hýbe pouze na začátku a figurant ho po několika krocích nechá opět v pro něj příjemné poloze. Tato poloha rukávu je asi nejdůležitějším faktorem při útěku. Na fotkách můžeme vidět různé postavení rukávu. Podle toho je možné odhadnout, zda jde o zkušeného psa nebo začátečníka.

Na obrázku uvidíme zkušeného závodního psa. Útěk je ale jen nácvikový. Figurant si hlídá postavení klínu, ale i běh psa a před odrazem drží rukáv pořád stejně. Vidíme, že si hlídá psa, to znamená, že se po něm dívá za rameno. U těžších závodních útěků už se figurant nedívá.

Obrázek 1: Pokus o útěk figuranta

U nácviku útěku se zaměřujeme hlavně na tyto techniky:
Technika vyběhnutí, technika běhu, technika postavení rukávu, technika nastavení a správné sklopení hrany rukávu a technika zastavení.

Další méně důležité věci jsou: držení těla po zákusu psa běh určitým tempem a pohyb rukávem ke středu těla.

Figurant by hlavně neměl křížovat psa. Pes se učí, jak se vypořádat s rychlejšími útoky. Postavení klínu je v rovině tak, aby byl psovi umožněn co nejlepší zákus. Pes by měl zákus mít vždy na plnou mordou. To znamená, že čelist by měla být zakouslá až v hraně rukávu. Prává ruka při útoku je buďto opřená o tělo a vyrovnává náraz nebo vyrovnává stabilitu a je křížem od odlehčené nohy. Běh je středně rychlý a figurant si pořád hlídá psa očima. Vidíme, že terén je rovný, proto se figurant může rozběhnout a bez jakýchkoliv problémů odchytit psa. Pes by měl po zákusu začít sám bojovat a figurantovi znemožnit tak jeho útek. Měl by ho takzvaně zkoušet zastavit. Tomuto říkáme blokace. Bloky jsou zde proto, aby figurant měl těžší únik psovi. Bloky se provádí tak, že pes se zapře o zadní stranu stehena a o bedra figuranta. Pokud jde o velkého vysokého psa, může se dostat tlapami až na záda. V tom případě je ale velice těžké dělat i krok se psem. Zde je právě nutné dávat si velký pozor. U tohoto dochází totiž k největším zraněním psa. Ten chce totiž učení figuranta zastavit, ale občas se stane, že se mu při náskoku připletou jeho zadní nohy mezi figurantovy a dojde ke zlomení nebo natržení jeho končetin. Tato zranění nejsou příliš jednoduchá, a proto je v maximálním zájmu, aby figurant dával pozor. Proto si musí při nácviku dávat figurant pozor a nikdy psa nepodceňovat.

V současnosti se v České republice provádí výcvik ve sportovní kynologii podle dvou zkušebních řádů a to: Zkušebního řádu pro sportovní výcvik psů v České republice, zkráceně Národního zkušebního řádu - NZŘ, Zkušebního řádu pro mezinárodní zkoušky pracovních psů, zkráceně Mezinárodní zkušební řád – MZŘ IPO. Požadavky na způsob práce figurantů dle obou těchto řádů se postupně přibližují natolik, že normativem práce figuranta pro sportovní kynologii u nás je zejména splnění podmínek, kladených na figuranty MZŘ IPO.

Práce figuranta je odbornou, fyzicky náročnou činností. Protože se jedná o sport, je zapotřebí, aby práce figuranta odpovídala významu pořádání. Proto český kynologický svaz vydal „Směrnici pro provádění figurantské práce ve sportovní kynologii ČKS“ (dále jen Směrnice), ve které se figuranti zařazují do několika výkonnostních tříd:

Figuranti II. třídy jsou určeni jen pro potřeby Základních kynologických organizací (dále jen ZKO). Tito figuranti provádějí figurantskou práci při výcviku i na zkouškových akcích.

Figuranti I. třídy jsou určeni pro potřeby nejen ZKO, ale mohou provádět figurantskou práci v rámci kraje. Mohou figurovat nejen při zkouškách, ale i na soutěžích krajského významu.

Figuranti svazoví provádějí výkon své funkce na výběrových, svazových nebo mezinárodních akcích, na které jsou zpravidla delegováni Výcvikovou komisí ČKS. Zařazení do jednotlivých výkonnostních tříd je prováděno na základě splnění kritérií, které jsou stanoveny ve Směrnici. Splnění předepsaných kritérií je završeno zkouškami.

Zařazování figurantů do tříd na základě jejich odborných a fyzických schopností dává předpoklady, že figurantskou práci na vrcholových soutěžích budou provádět jen ti nejlepší figuranti. Systém vzdělávání a proškolení figurantů u nás nemá v rámci evropské kynologie obdoby a je naprostým unikátem. Proto jsou naši svazoví figuranti považováni za jedny z nejlepších v Evropě. A protože sportovní kynologie má nejen největší tradici, ale je i na nejvyšší kvalitativní úrovni právě v Evropě, nebojíme se tvrdit, že naši figuranti patří mezi nejlepší i v rámci celého světa. Je to mj. dáno i tím, že sportovní kynologie dle MZŘ IPO, podle kterého jsou pořádána světová mistrovství, nemá ve světě takovou tradici jako v Evropě.

Ovšem kvalita figurantů v některých zemích Evropy nemá srovnatelnou úroveň. Je zajímavé, že to nesouvisí ani s velikostí toho kterého státu ani se státním zřízením. Do jisté míry to souvisí s tradicí kynologie v konkrétním státě. Ale buďme konkrétní. Nejnižší úroveň figurantské práce mají ve Španělsku, Itálii a ve Francii. O tom, jak figuranti mohou negativním způsobem ovlivnit významnou soutěž, jakou bezesporu je mistrovství světa, dokumentuje konkrétní případ. Francie byla v roce 2007 pořadatelem Mistrovství světa belgických ovčáků. I když pořadatelská země dala k dispozici své nejlepší figuranty, přesto docházelo k hrubým chybám ve způsobu figurování, které v několika případech skončily závažným zraněním psů. Protože nastalá situace byla naprosto bezprecedentní, rozhodla Mezinárodní kynologická federace – FCI o přezkušování figurantů před vlastní akcí. Mezi země, kde je figurantská práce na vysoké úrovni můžeme řadit Belgie, Holandsko, Finsko a Slovinsko. V Polsku je sportovní kynologie v plenkách, a proto ani tam nemají figuranty na srovnatelné úrovni s figuranty kynologicky vyspělých států.

Na závěr hodnocení práce figurantů v Německu. Ve sportovní kynologii dlouhodobě patří Německo mezi absolutní špičku, a to jak mezi soutěžícími, tak i mezi figuranty. I když jejich figuranti, spolu s našimi figuranty, patří mezi absolutní špičku, přesto je v jejich práci zásadní rozdíl. Naši figuranti přísně dodržují ustanovení

zkušebního řádu IPO, které stanoví, že „pes musí dostat možnost se dobře zakousnout“. Němečtí figuranti toto ustanovení nejen nedodržují, ale naopak se záměrně snaží psovi zákus co možná nejvíce ztížit. Proto na akcích, kde jsou delegovaní němečtí figuranti, mají v obraně šanci uspět jen psi, kteří jsou opravdu dobrými obranáři s kvalitní přípravou.

4.3 Výbava figuranta

Výbava: Výbava figurantů se liší podle toho, jestli jde o trénink nebo závod. Zpravidla na trénink figuranti potřebují dobrou obuv. Obuv rozlišujeme podle počasí, pokud je léto a povrch je tvrdý využíváme tářovou obuv. Naopak pokud je povrch měkký na podzim, na jaře, ale i v létě, tak využíváme klasické protiskluzové kopačky. Máme mnoho značek, samozřejmě stejně jako ve fotbale si vybíráme kvalitní obuv, protože to je základ pro úspěšný trénink. Chceme tím také zabránit zranění jak svému tak zvířete. Pokud figurujeme v halách přes zimu tak využíváme klasickou sálovou obuv. Obuv si vybíráme opravdu pečlivě, na rozdíl od fotbalistů, figuranti tráví v této obuvi na trénincích třeba i 8 hodin v kuse. Proto musí být dostatečně pohodlná prodyšná a zároveň pevná.

Další z věcí je thermoprádlo, které využíváme nejen v zimě ale i v létě. Při tomto sportu se stejně jako při kterémkoliv jiném hodně zapotíme. Proto potřebujeme odvádět vlhkost ven a oddělit ji od těla. Toto oblečení používáme celoročně a to na celé tělo. Thermooblečení patří k výbavě nejen figuranta při tréninku, ale i při závodě. V tomto případě je to součástí jakékoliv figurantské činnosti. Další z věcí, kterou má figurant na trénink, jsou rukavice, ty by neměly být příliš silné, měly by být pevné, ale protiskluzové. Přirovnali bychom je asi k rukavicím na posilování, nebo cyklistickým sportovním rukavicím. Rukavice slouží k dobrému uchopení madla rukávů a obušků či bičů. Dlaně se při tréninku také potí, takže potřebujeme mít i ruce v suchu.

Nejdůležitější věc ve výbavě figurantů je samozřejmě suspensor. Ten by měl být nedílnou součástí snad každého figuranta nejen při tréninku, ale i při závodech. Při tomto sportu dochází velmi často k úrazům, a proto musíme celé tělo chránit.

Nedílnou součástí je figurantský oblek. Oblek je vyroben z lehkého prodyšného materiálu. Je ale vypolstrovaný tak, aby byl odolný vůči škrábnutí, kousnutí a také by měl zpevňovat celé tělo. Skládá se z kalhot, které jsou buď do pasu, nebo přes ramena a z vesty. Vesta má jeden rukáv odepínatelný a druhý je otevřený. Na jedné ruce má figurant totiž rukáv a ve druhé ruce nosí bič nebo obušek. Rukáv se dá oddělat pomocí suchého či normálního zipu. Oblek by měl tedy zakrývat celé tělo tak, aby nedošlo ke zranění. Figurantské obleky u nás vyrábí několik firem. Zmínil bych určitě firmu Gappay, HST hunde sport, Dog4me a Cariz. Mezi světově známé firmy patří také firma Schweikrt z Německa a také Bende z Maďarska. Oblek musí být tak ušitý, aby se v něm figurant mohl hýbat, byl mu pohodlný a cítil se v něm dobře.

Další z věcí, kterou používá figurant je bederní pás. Při figurantské práci totiž namáháme nejvíce oblast zad, a proto potřebujeme záda chránit. K tomu nám pomůže bederní pás. Bederní pásy jsou opět rozděleny na několik druhů, jsou to buď zdravotní, sportovní nebo vzpěračské. Při figurování je nejvhodnější pás zdravotní, který nám doktor navrhne a pak speciální firma vyrobí.

Figurant používá také pomůcky na kousání: rukávy, pešky, kůže, kousadla, zkrácené rukávy a mnoho dalších. Předposlední věcí je obušek a bič. Bič se používá při tréninku a obušek při závodě. Poslední věc, která stojí za zmínku, je figurantská zástěra. Ta může nahradit figurantský oblek při tréninku. Nikoliv ale při závodě, zde musí být figurant patřičně ustrojený v obleku.

4.4 Tréninky figurantů na závodní sezónu

Každý vrcholový sportovec má tréninkový plán. Týdenní, měsíční či sezonní. Cíle tréninku pro nárůst svalů: V první řadě je to rehabilitace, zpevnění a utužení tělesné kondice, dobrý pocit a patřičná tělesná svěžest. Dále nárůst tělesné síly, veškeré druhy sportování, ať už rekreačně sportovní nebo profesionální sportování. Jedná se o rozvoj maximálních silových schopností a rychlostních schopností. Dále se rozvíjí výbušná a vytrvalostní síla. Nesmíme také zapomenout na speciální vývoj pro profesionální sport. Všechny tyto prvky jsou pro figurování důležité.

Figurantský trénink je stejný jako u každého jiného sportovce. Nejprve je třeba si uvědomit, že cílem tréninku je posílení všech svalových partií potřebných k tomuto sportu. Při figurování jsou zatíženy téměř všechny svalové partie. Nejvíce, ale trpí zádová oblast, zejména bederní část. Jak si správně vybrat typ tréninku?

Na růst a vývin svalů má vliv 5 faktorů:

1. zvyšování energetické bilance buď aerobní nebo anaerobní.
2. zvětšení svalového průřezu vláken
3. trénování vnitřní svalové koordinace
4. schopnost kontrakce svalů a její zrychlování
5. zvýšení předpětí svalového oběhu.

První způsob metodického tréninku, který vede ke zvětšení síly na maximální, je posílení svalového systému. Takový způsob (40 – 60 %) používáme hlavně ve fitness a při kulturistice využíváme (50 – 80 %) tento trénink je velmi vhodný pro zvětšení samotného svalového průřezu. Pokud trénujeme ve fitness, dochází k velkému zvětšení a nárůstu svalového objemu, dále k nárůstu svalové hmoty a hlavně k vysokému zvětšení jejich síly. Při figurantském tréninku využíváme zejména metodu 50 – 80 %. Při tréninku maximální síly je základem kombinace obou biologických možností pro nárůst maximální síly. K ní využíváme dvě metody rostoucí a plyometrické.

Nejprve tedy rostoucí metoda: Hmotnost břemene je 80 – 95 % maximálního výkonu. Počet opakování je závislý na hmotnosti zátěže. Při 80 % maximálního výkonu je opakování 5 – 6 při 95% je opakování 1 – 3 . Např.: provedení 6 sérií benchpresu při 80 % hmotnosti zátěže to znamená $6 \times 5 = 30$ opakování se 75 kg činkou. Závisí také na tempu pohybu. To je při této metodě posilování pomalé. Přestávky mezi těmito sériemi jsou 2 – 4 minuty.

Druhá metoda plyometrická: Při ní je provedení následující : dřepy s výskokem, seskoky z výšky a po nich následné odrazy do výšky a podobně. Zátěž je určena hmotností daného břemene a výškou seskoku a výskoku. Počet opakování je u této metody 6 – 10, tempo je naopak co nejrychlejší. Cvičíme série 4 – 8 a přestávky trvají 3 – 5 minut.

Při trénincích využíváme také takzvaný pyramidový trénink. Ten má tři typy: redukovaný, zdvojený a normální. Pyramidový trénink je závislý na navyšování počtu sérií. 4 – 5 sérií po 5 – 10 opakováních, tj. dohromady 30 až 40 opakování. Při tomto cvičení usilujeme o přírůstek a nárůst svalové hmoty a také o vnitrosvalovou koordinaci. Pokud chceme hlavně zvýšit svalovou hmotu tak cvičíme s vyšším počtem

opakování. To znamená, že série 1 – 2 opakování se nedělají. V tomto případě hovoříme o redukovaném pyramidovém tréninku. Jde-li nám o zvětšení vnitrosvalové koordinace, jsou počty opakování jiné. 1 – 4 nebo 1 – 5 a to s velkou hmotností břemene, zde mluvíme o klasickém pyramidovém tréninku. Princip opakování nám určuje posílení svalových vláken. Rozdělujeme trénink na 4 týdenní období: dva týdny probíhá redukovaný pyramidový trénink a dva týdny normální pyramidový trénink. Rozdíl, který je největší v počtu opakování, je dán nejen hmotností břemene a počtem sérií, ale i počtem opakování v sériích.

Příklady tréninkových prvků.

Na trénink útěků a veškerých startů je dobrý prvek táhání břemene. Provádíme tento cvik následovně: cvičící si přiváže břemeno na laně k tělu a na startovní pokyn vyběhne co nejrychleji určeným směrem. Tento cvik opakujeme 5 – 10. Sledujeme zde zrychlení startu, posílení svalů dolních končetin a bederní oblasti. Cvičící by se měl nejvíce zaměřit na samotný start a poté na výdrž určeného tempa, kterého dosáhne v nejvyšší rychlosti po celou dráhu útěku. Tažení břemene využíváme i při posílení ve cviku, který je přínosem pro vedení boje figuranta. Zátěž, kterou figurant při trénování tahá, je podobné hmotnosti jako by tahal psa na rukávu. Snažíme se stimulovat figurantovi závodní podmínky a realitu ve všech směrech. Pokud zvládá figurant při tréninku všechny patřičné prvky s břemenem, je dokonale připraven podat co nejlepší výkony na závodech. Další ze cviků je posílení bederní a břišní oblasti. Posilujeme klasickými sedy lehy a to na podložkách v tělocvičně či ve fitness. U tohoto cvičení je důležitá poloha. Ta je v leže na zádech, podsazená pánev bedra a hýždě těsně u podložky a nesmí se nám zvedat. Velice důležité je také dýchání u tohoto cvičení. Když zvedáme horní část trupu, musíme vydechnout a stlačit břicho do podložky. Paže máme za hlavou a hlavu musíme tlačit k hrudníku. Nesmíme zvedat hlavu, protože bychom neposilovali požadovanou oblast, ale posilovaly bychom krční svaly a šíje. U tohoto typu posilování je tedy žádoucí přesná poloha, dodržování správného dýchání a také výdrž v krajních polohách. Vždy končíme cvik, když cítíme, že se svaly zahřívají a břišní svaly nás příjemně pálí. Bederní oblast posilujeme opačným způsobem. Poloha je v leže na břiše na lavičce. Přední část od pasu až k hlavě je ve vzduchu a druhá část těla na lavičce. Dolní končetiny nám drží úchyty nebo pomocník. My se snažíme zvedat tělo zezdola nahoru. Počet opakování je 4 – 10 a 3 – 5 sérií. Bedra by nás měly také pálit, vždy ale cvičíme pouze do příjemné bolesti (11 s. 100).

Možné doplňky stravy v rámci sportovní kynologie.

Fyzická kondice je jedním z nejdůležitějších faktorů, potřebných pro maximální výkon figuranta. Na tréninku trávíme 3 – 8 hodin v jakémkoliv počasí. Každý figurant dbá o sebe jinak. Představme si základní zásady používání doplňků stravy, které napomáhají zlepšení fyzické vytrvalosti, aktivitě a regeneraci sportovce kynologa.

Užívání doplňků stravy je ve sportu rozšířené. Z přehledu publikované literatury se usuzuje, že sportovci užívají doplňky stravy asi v 50 %, vrcholoví sportovci v 60 % (8 s. 212).

Trénink a sportovní soutěže představují individuální energetické potřeby podle tělesné hmotnosti, objemu a intenzity tréninku a délky trvání zátěže (8 s. 19).

Na výkon sportovců – figurantů má vliv především příjem vhodných živin a tekutin, relaxace a příjem doplňků stravy se zaměřením na zvýšení sacharidů svalům, bílkovin v podobě proteinů, vitamínů a minerálů, důležitých při optimalizaci zdraví a výkonnosti sportovců. Nezbytné jsou také tekutiny, nejlépe voda a iontové nápoje. Bylo prokázáno, že pití vody a sportovních nápojů obsahujících sacharidy a elektrolyty během cvičení pomáhá zabránit poklesu plazmatického objemu (8 s. 101).

Doplňky stravy je možné rozdělit na vitamíny a minerální látky se svými podskupinami multivitamíny a multiminerály. Je sporné zařazení některých látek podobných vitamínům, proto je vhodnější označovat je jako další aktivní látky. (5 s. 138) Na vitamíny obvykle hledíme jako na skupinu životně důležitých látek, které se v lidském těle samy netvoří, proto je třeba je dodávat. Minerální látky užíváme téměř vždy ve formě sloučenin (např. vápník a hořčík). Vitamíny a minerály vnímáme jako mikroživiny, látky, při jejichž nedostatku hrozí porucha zdraví podobná těm, které vznikají při nedostatku živin (sacharidy, tuky, bílkoviny a voda) (9 s. 138).

K dalšímu rozdělení doplňků stravy patří hledisko účelu. Patří sem antioxidanty, látky, které potlačují oxidační stres organismu a bojují s volnými radikály. Dále jsou to doplňky stravy podporující hubnutí, doplňky na povzbuzení, na problémy s klouby, probiotika, enzymy a hormony (9 s. 141).

Doplňky sportovní výživy lze rozdělit na:

- sacharido-proteinové přípravky (kokteily) podporujících nárůst svalových objemů

- proteinové přípravky (kokteily a tyčinky) podporující nárůst čistě svalové hmoty
- aminokyseliny vhodné pro podporu růstu svalů a k jejich regeneraci
- sportovní cereální směsi a tyčinky (bars)
- spalovače tuků a stimulanty metabolismu
- prekurzory testosteronu
- kloubní sportovní výživa
- diuretické přípravky umožňující krátkodobou regulaci tělesné hmotnosti
- sportovní nápoje
- rehydratační nápoje
- přípravky na prohloubení regenerace (9 s. 141).

Při výběru doplňků stravy by měla být důležitá některá hlediska:

- přírodní x syntetický přípravek
- vedlejší účinky, případně omezení
- izolovaná látka x sloučenina
- expirace výrobku
- řádné označení na balení výrobku
- biologická dostupnost (využitelnost organismu)
- forma doplňku stravy (koncentrát, extrakt, prášek)
- možnost měření účinku – např. antioxidační kapacita (9 s. 141).

5 Závěr

O sportovní kynologii nebylo napsáno mnoho knih, protože se jedná o mladý sport. Snahou bakalářské práce bylo vytvořit přehled systému obran (oddílu C), který takto dosud nebyl zpracován z pohledu současného svazového figuranta. Využil jsem k tomuto účelu svoje desetileté zkušenosti ve sportovní kynologii.

Referenční seznam literatury

1. GULOVÁ, L. a ŠÍP, R. *Výzkumné metody v pedagogické praxi*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4368-4.
2. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E. a MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.
3. HARTL, P. a HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-569-1.
4. HULÍKOVÁ, D., WINTEROVÁ, I. a KOZÁK, M. *Pomáhali a chránili již před sto lety, aneb historie „čtyřnohých četníků“*. Praha: OXXO PIPE s.r.o., 2009. ISBN 978-80-251-2800-8.
5. RAISER, H. *Služební pes, výchova užitkových psů pro službu*. Hamburk a Berlín: Nakladatelství Paul Parey, 2007.
6. ŠVERÁKOVÁ, L. a HODEK, J. *Mezinárodní zkušební řád*. Praha: Český kynologický svaz, 2012.
7. HODEK, J., BRYM, J., JANSKY, L., KARLAS, S., KLEPÁČ, R., NEDVĚD, V., RITTER, F., VODIČKA, S. *Národní zkušební řád*. Praha: ČKS, 2012.
8. MAUGHAN, R. J. a BURKE, L. M. *Výživa ve sportu*. Praha: Galén, 2006. ISBN 80-7262-318-4.
9. VILIKUS, Z. et al. *Výživa sportovců a sportovní výkon*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2064-0
10. MACH, L. *Šťastný pes aneb cvičíme hlavou*. Liberec: Grasp CZ a.s., 2014
11. GROOSER, M., EHLENZ, H., GRIEBL, R., a ZIMMERMANN, E. *Trénujeme svaly*. České Budějovice: Poznání, 1999. ISBN 80 – 7232 - 065 – 3.